

VII. zvezek. * * * *

* * * * * IV. letnik.

Urejuje:

Ivanka Anžič.



SLOVENKA

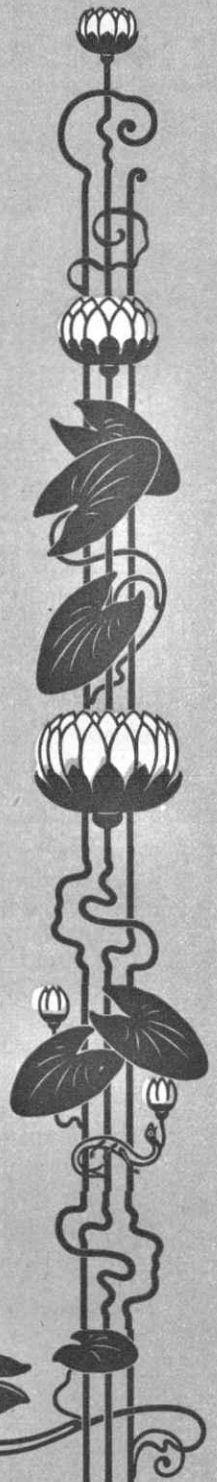
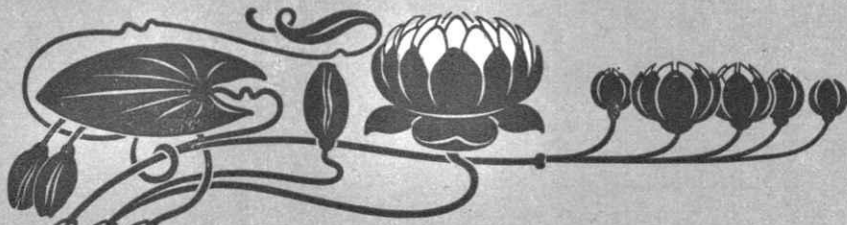
* * * * * Glasilo

slovenskega ženstva.

V TRSTU 1900.

Izdaje in tiska Tiskarna „Edinost“

Odg. urednica Ivanka Anžič.



Vsebina VI. zvezka.

Oton Zupančič: „Nedeljska romanca“, pesem	stran 145
Ivo Šorli: „Iz teme v temo“, študija	„ 146
Oton Zupančič: „Pesem“	„ 155
Mrakova: „Idealno materinstvo“	„ 155
I. S. Maehar — Ant. Dermota: „Pismo“, pesem	„ 159
Dragotin Lončar: „Lavra Marholmova o ženi“	„ 161
Oton Zupančič: „V gozdu“, pesem	„ 162
Zofka Kveder: „Študentke“, nadaljevanje	„ 163
Ivanka: „Zavod sv. Nikolaja v Trstu“	„ 165
„Listek“ Književnos in umetnost	„ 167
„ Razno	„ 169
Slika: H. Tichy: Pietà	

Vabilo na naročbo.

S to številko pričanja drugi poluletnik „Slovenke“. S to številko uvajamo ob enem in ob isti ceni — slike. Sicer pa ostane smer „Slovenke“ ista, kakor je bila doslej. Uljudno vabimo vse cenj. naročnice in naročnike, ki niso plačali še vse naročnine, da pravočasno obnove naročnino ter nam pridobe novih prijateljev

P. n. sotrudnike opozarjamo, da je rokopise zanaprej pošiljati izključno na naslov: **Uredništvo „Slovenke“ Trst.**

Uredništvo in upravništvo „Slovenke“.



Oglasi se računajo po vrstah v petitu in sicer za enkratno objavo po 16 stot., za 6 kratno 12 stot. in za 12 kratno po 8 stot. za vsako vrsto, ali dotični prostor. Naročila na oglase sprejema uprava „Slovenke“ v Trstu (Via Molino piccolo št. 3). ▼▲▲▲▲▲▲▲

!!Nezaslišano!!

191 predmetov za samo
2. gld. 10 kr.

- 1 krasna pozlačena ura, jamčena tri leta.
- 1 pozlačena verižica.
- 1 krasen etui za smodke.
- 1 fino toaletno obrobjeno zrealo s pokrivalom.
- 1 notes vezan v angleško platno.
- 1 oprava zapestnih gumbov iz double-zlata I. vrste.
- 1 oprava naprsnih gumbov iz double-zlata I. vrste.
- 1 par uhanov iz double-zlata I. vrste z vdelanimi biseri.
- 1 zelo koristna pisalna oprava.
- 1 toaletno milo prijetne vonjave.
- 72 najboljših jeklenih peres.
- 25 finih pismenih zavitkov.
- 25 pol finega pismenega papirja in
- 50 koristnih predmetov za gospodinje.
- Imenovanih 191 krasnih predmetov razpošilja samo za **2 gold. 10 kr.** (ura sama stane toliko) švicarska izvozna trrdka

H. SCHEUER, Krakovo

Josefsgasse šte. 46.

Kar ne ugaja, se sprejema nazaj v teku 8 dnij.
Ilustrovani ceniki zastonj in franko.



Kis napraviti

(Zelo veliko prihranjenje),

si zna vsaka gospodinja, ako porablja priljubljeno kisovo esenco „Vinacet“ z jednostavnim pomešanjem z vodo. Napravi se vsakokrat potrebno množino kisa, in se zadobi s tem popolnoma svež kis najboljše kakovosti. Izgotovljen kupčijski kis je največkrat pokvarjen ali se pa pokvari skoro vedno v kukinji. Tak kis je zdravju škodljiv in popolnoma ničvreden za pripravljanje jedi. Kdor je enkrat rabil kisovo esenco „Vinacet“, rabi jo vedno. —

Zastopnik za Trst in Primorsko:

Ludvik Cogoy v Trstu

Ulica Farneto št. 5.

Cene: $\frac{1}{4}$ lit. steklenici (za 5—10 litrov kisa) K. 1.—
 $\frac{1}{1}$ „ „ „ 20—40 „ „ „ 3.—



Rojaki, rojakinje!

Že zopet stojimo na pragu godu naših zaščitnikov sv. Cirila in Metoda. Kakor sta se onadva morala bojevati proti nasprotnikom naše svete stvari, tako se je i nam bojevati še dandanes, da si ohranimo spomin, ki sta nam ga zapustila. Naši zakleti sovragi vedo prav dobro, kolike vrednosti je za naš zatirani narod ta spomin, za to je pa tudi njih prizadevanje čedalje brutalnejše, da nam ga ugrabijo, uničijo. Da je vse to resnica, pričajo najnovejši dohodki pri sv. Jakobu v Trstu. Da se jim pa ta nakana ne posreči, treba nam je narodnega naraščaja da se bode mogel uspešneje bojevati nego nam je to danes mogoče.

Ker je pa ta naraščaj ob periferiji in še posebno tu v Trstu odvisen le od izdatne pomoči Ciril-Methodove družbe, treba da jo v gmotnem oziru izdatno podpiramo. V ta namen se obrača podpisano načelništvo za

Ciril-Methodov dar

do vseh rodoljubov ter razpošlje v mestu in po deželi nakaznice potom „Edinosti“ in pod zavitkom. Vsak, ki dobi nakaznico, naj jo blagovoli vrniti z majšnim ali večim zneskom.

Pošlje naj pa ne samo kolikor more sam, ampak naj nabira tudi v krogu svojcev, tovarišev, prijateljev in znancev. Pa tudi drugi rojaki in rojakinje, ki niso prejeli nakaznic, naj pridno nabirajo v označeno serijo, saj nam je dobri došel še tako majhen dar.

Darove, kateri se bodo objavljali v „Edinosti“ naj se blagovoli pošiljati podružničnemu blagajniku, g. Simonu Skrinjar, uradniku „Tržaškega podpornega in bralnega društva“ v Trstu ulica Stadion št. 19. I. nadstr.

Načelništvo

moške podružnice družbe sv. Cirila in Metoda.

Sannig & Dekleva.

SLOVENKA

Glasilo slovenskega ženstva.

Št. 7.

V Trstu, dne 15. julija 1900.

Letnik IV.

Nedeljska romanca.

Mežnar Stanko je zazvonil:

»Ajd, kristjani verni, k maši!«

Vsi kristjani so iz krčme,
trije še sede pri čaši.

Kmalu sede k njim četrti.

Kdo je čudni ta neznanec?

Črn cilindar, frak v dva škrica —
kakor kak Amerikanec.

Kjer so trije, tam se pije,
kjer so štirje, tam kvarta se —
kdo bi mislil, pasja vera,
da ima baš on vse ase.

Desetaka mu ne vjemi,
dame se pri njem možijo:
prvi kupček, drugi kupček,
k njemu vse leti — adijo!

Kvišku plane stari Malič,
karte mu v obraz zažene:
»Prevarant!« — »Kako ste reki?
Pa ne mislite s tem mene?«

»Vas, da vas! Na pik renonsa!«
»»Prosim: karo — karo — karo —
pik — pik — pik — in evo pik moj,
kje tu vidite vidite prevaro?«

In igrali so nadalje
in izgubljali kot preje,
a pod boki — komaj vidno —
zase se neznanec smeje.

Zdaj so videli vsi trije:
»Kaj imate tu v rokavi?
Nihče ni namerjal dolgo —
kar po hrbtu in po glavi!

Kupic dvoje se na tleh je
in na steni razletelo,
stol zadel s pestjo je Malič,
ali stola ni bolelo!

Mežnar Stanko je odzvonil:
»Sveta maša je minila.«
In v trenutku tem vsa krčma
se je s kmeti napolnila.

Vsa soseska se krohoče:
»Kaj, vi tepete se z zrakom?«
Čudom zro se kvartopirci:
»Kdo je bil ta tujec lakom?«

»Lakom gori, lakom doli,
jaz o njem vem samo eno,
de krčmar, mané si roke,
»meni plačal je pošteno!«

Oton Zupančič.



Iz teme v temo.

Študija. Spisal Ivo Šorli.

Pri drugi mizi na desni v »Cesarski kavarni« je sedel profesor dr. Šaren. Izpil je bil ravno čašico črne kave in jo odrinil od sebe, potem se je naslonil na blazino in gledal za hip zamišljeno pred se. Njegov obraz je bil izredno duhovit. Teme mu je bilo že plešasto, a dolgi črni kodri, ki so mu bili ostali še nad visokim čelom, za ušesi in nad vratom in katere je zdaj pa zdaj vrgel z ženijalno nemarnostjo čez golo teme, dajali so mu neki veličasten izraz.

Mehanično je posegel po kupu vržink pred seboj, ki mu jih je bil prinesel marker, ko so se odprle duri in se mu je približal velik, suhljat, očitvidno za deset let mlajši mož z bledim, inteligentnim obrazom. Bil je to advokat dr. Sodar. Sestajala sta se tu pri tej mizici slednji dan in pozdravila sta se, kot se pozdravljajo stari prijatelji.

Dr. Sodar je vzel najnovejšo številko »Ljudskega glasu« v roko in ga preletel naglo.

»A—ha! tu je tudi že!« je vskliknil in pokazal profesorju kratko notico.

»Dovoli! Nisem še videl!« je odgovoril ta in čital poluglasno: »Sinoči so potegnili pri Bregu iz vode tukajšnjega osmošolca Vinka Majdiča. Videli so ga še ob treh popoldne, ko se je šel kopat v reko. Ljudje menijo, da ga je prijel v mrzli vodi krč, vsled česar se nesrečnik ni mogel rešiti iz valov. Pokojnik je bil nadarjen, tih in ljubezniv mladenič, ki bi bil narodu izvestno še mnogo koristil. »Kogar bogovi ljubijo, vzamejo ga mladega«. Naj počiva v miru!«

»Tvoj učenec, ne — da? Poznal sem ga tudi jaz. Škoda ga je, če ne radi družega, ker je bil res izredno lep fant. A bil je menda tudi nadarjen?« je vprašal odvetnik.

Profesor je gledal nekaj časa zamišljeno pred se, potem pa se je primaknil bliže k prijatelju.

»Pravzaprav bi moral molčati, kakor me prosi pokojnik, toda bodi, ko vem, da je ta skrivnost pri tebi dobro spravljena, pa da te bo ta slučaj zanimal. Majdič namreč ni ponesrečil, nego je sam izvršil ta čin.«

»Samomor?« se je začudil dr. Sodar.

»Tu čitaj!« je dejal profesor, ko je izvlekel iz žepa obširno pismo.

Z zanimanjem je segnil advokat po njem in začel naglo čitati.

Dr. Šaren je opazoval nekaj časa izpremembe na prijateljevem obrazu, potem pa vzel v roke velik žurnal in začel čitati.

Dr. Sodar pa je bral to-le:

»Velec. gosp. profesor in dobrotnik!

Mučno bi mi bilo umreti z zavestjo, da bodo pisali razni dnevnikarji o mojem samomoru, pa pristavljali najneslanejše domneve o vzroku temu mojemu koraku,

češ: nesrečna ljubezen ali materina smrt ali nenormalnost možgan ali nedostajanje vere in kriva moderna vzgoja ali blaziranost ali bogve kaj še vse, zato pa zapustim življenje tako, da odpravijo s kratko opazko in sklenejo s kakim »škoda!« in »Lahka mu zemljica!«

Tako torej naj sodi svet, Vi pa, moj blagi dobrotnik, Vi izvidete resnico! Da Vam jo odkrijem, napotili so me razni motivi: Vaša dobrotljivost do mene, prepričanje, da ste visoko nad vsako malenkostno filistroznostjo, a tudi uverjenje, da bo Vas kot psihologa moj ukrep zanimal.

Evo Vam moje zgodovine!

Znano Vam je, da je bil moj oče ubog učitelj, neznano pa najbrže, da je umrl sedem mesecev pred mojim rojstvom, dva meseca po poroki. O njem vem malo. Mati mi je povedala še le lani, da je bil nezakonski otrok nekega dostojanstvenika, ki bi ne bil smel nikakor imeti otrok in ki je iz tega vzroka odškodoval zapeljano revo z nekaj stotaki, da je ostal njegov greh tajen. Ko je moj pokojni oče izvedel, kako je prišel v življenje, zadelo ga je to baje silno, da je bil odslej vedno mračen in potr, dokler ga ni vzbudila ljubezen do moje matere v novo življenje. No, to novo življenje je trajalo le hipec. Neki pijan voznik, s katerim se je moj oče peljal v mesto, je prevrnil voz, ki je strl nesrečniku glavo. V dušo moje matere je padla tema in iz te teme, tega obupa, snovale so takrat prirodne moči mojo dušo in solze so pronicale v vse moje bistvo...

Temno se še spominjam, kako sem sedel kot mal otrok na materinih kolenih in kako so zrle nje solzne oči na-me... Kakor bi bila pa še pred menoj, jo vidim, kako me je včasih pozneje kot dečka stisnila k sebi in kako so padale nje vroče solze na moje kodre. In ko sem potem igral tam zunaj z drugimi otroci, spomnil sem se hipoma, da mama morda joče sama doma, in pustil sem igro in hitel k njej, pa se nisem zganil cele dneve več od nje.

Odhod od starišev v tuje mesto je težek vsakemu otroku, a meni je bilo to menda še vse drugače, nego drugim. Na svetu sem imel le mater, in vsa moja ljubezen je bila le njena, a poleg vsega sem še vedel, kako je zapuščena brez mene. Prosil sem jo, naj gre z menoj, a seveda — kako naj živi revna učiteljeva vdova z otrokom v dragem mestu? In doma je imela vsaj svojo hišico, edino doto po stariših, — da jej ni bilo treba plačevati stanovanja.

Počasi so prišle prve božične počitnice. Uboga mati me ni mogla več spraviti v mesto. Še le ko sem zamudil že pet dnij, vdal sam se njenim solzam. Seve, odlašala je že prej predolgo in bil sem za svojo

šolo že skoraj prestar; moral sem pač v šole, če sem hotel sploh študirati, a to je bila njej najsrčnejša želja.

Vrnil sem se torej v mesto in se začel pridno učiti, to se pravi: doma sem se pripravil slednji dan prav dobro, v šoli sami pa sem sanjal o materi, o bodočih počitnicah, računal in štel minute in sekunde, ki jih treba preživeti še v mestu. Moji učitelji so me začeli prištevati med najbolj nenadrajene učence, a ker sem vsaj pri rednih izpitihi še dobro odgovarjal in tudi pisal ne baš slabo, mislili so, da sem pač izredno marljiv in da nadomestujem svojo topost z vstrajno pridnostjo. In potrpeali so z menoj, dober pa mi ni bil nikdo. Dobri ste mi bili samo Vi. Imeli smo vas tedaj za slovenščino. Spoznal sem Vašo dobrohotnost do mene, in prizadeval sem si, paziti vsaj pri vaših urah, tembolj ko sem dobil nekaj v materini sobi Vaše pismo do nje, v katerem ji odgovarjate na vprašanje po meni, da se Vam zdim izredno inteligenten deček, ki je pa skoraj vedno ves razmišljen, a izrekate upanje, da mi to z leti preide.

No, prešlo mi ni nikdar. Živel sem do danes neke temne, čim bolj mračne sanje. Bedel sem sploh le za trenutke...

V tretji šoli sem prišel v zavod. Še se spominjam, da sem jokal veselja, ko sem dobil ugodno rešeno prošnjo. Videl sem, kako mati želi, da bi prišel v varno zavetje, pa da jej je bilo od leta do leta težje moje vzdrževanje, a i sam sem si želel v tiho življenje. Moji dosedanji tovariši so mi presedali; videli so mojo nedolžnost, zato so v moji navzočnosti govorili nalašč tako, da me je oblila vsak hip rudečica. Včasih sem že hotel reči kako, da bi jim dokazal, da nisem tako otročji več, kakor mislijo oni, ker njih zasmehovanje in moje zarudevanje me je neizrečeno jezilo, a vsakikrat sam še bolj zarudel in moral prenašati novo draženje. Zapustil sem to družbo in pričel čitati, toda moja tedanja gospodinja je bila stroga žena in vzela mi je vsako knjigo, češ, da se pohujšam. Isto so mi pravili spovedniki; zato nisem vedel kako pregnati prosti čas. Hodil sem sam na izprehod in sanjaril...

Vstopil sem torej v zavod. Čutil sem se srečnega. Moji novi tovariši so bili vsi pobožni, in tudi jaz sem sledil njihovemu vzgledu. Bilo mi je dobro v oni polutemni kapelici; tajinstven mysticizem tam notri je prijal mojemu sanjarskemu temperamentu. In preklečal sem cele ure pred najsvetejšim in — sanjal. Da, jaz nisem molil očenašev in onih molitvic, ki so bile tiskane v mašnih knjigah, rožni venec je ležal nedotaknjen pod klopjo, vse to se mi je zdelo nekam neiskreno, mrzlo, — govoriti sem hotel s svojim Bogom naravnost, in vse moje molitve so bile čiste, pobožne, mehke, mistične sanje... Na altarcu je stala krasna lurdská Madona... V to sem opiral svoje oči, to sem ljubil iz vse duše... Obraz ji je bil nekam podoben moji materi.

Ta doba mojega življenja, ta pobožnost ali boljše: nabožnost, me še vedno najbolj zanima... Ko smo se tako pripravljali na sveto obhajilo pa sem videl, da je prišla temu in onemu tovarišu solza v oko, bilo mi je nekako tesno v duši... In ko smo vstali in pristopili k sveti mizi pa sem slišal krog sebe ono hrepeneče šepetanje, videl same sklonjene glave z nekim svete groze polnim izrazom, vstal je v moji duši vsakikrat neki protest, pod kojim sem trepetal... In nekam mrzlo, mehanično sem povžil sveto Telo... In vrnil sem se v klop, sklonil glavo in nisem se upal ozreti v svojo ljubljeno Madono. Ona hoče pač, da ljubim le njo, le njo, da mi ni nobenega boga razven nje?... Prestrašil sem se vselej teh mislij in se silil moliti... In moliti nisem mogel ob takih prilikah drugega, nego one molitve iz knjig... Hipoma pa se mi je dvignil v duši neki gnus, vrgel sem knjigo pod klop in hitel ven na vrt... Pod noč pa, ko je legel mrak, klečal sem spet pred svojo Madono, gledal jo in sanjal...

Vznemirjati me je jelo čim dalje več dvomov. Propovedi so mi presedale, versko učno knjigo sem pogledal le vsak mesec enkrat, ko sem bil vprašan... Vse te dogme, ti dokazi, so se mi zdeli trdi, mrzli, neumni... Pogosto sem se vpraševal, ali sploh verujem vse to, ali sem pač kedaj veroval, a vselej sem prepodil te vsiljeve misli. Kaj meni mar! Saj sem imel svojo Madono!... Da, če bi ta Prečista ne bila tako krasna, če bi ne bil gledal skozi gotiška okenca v naši kapelici celo o poludne dan le z onim zadržim, sanjavim okom, ne vem, ali bi bil šel sploh kedaj tja noter... In res kmalu nisem hodil več...

V sedmi šoli je prišel v zavod nov vodja. Bil je to mračen mož, ki je gledal edino le na molitev. Izrekel je željo, da gre vsak gojenec po jedi v kapelico, a ta želja je bila ukaz. Kdor se mu ni vklonil, temu je odrekel vsako udobnost. In zapažal sem, kako se polné od dne do dne klopi krog mene. Nekojim se je pač ustavljal ponos, da bi hodili brez prepričanja pred Vsevednega, toda trda vodjeva roka jih je kmalu uklonila, in na desni in levi sem videl tovariše, kako so čitali nekoji romane, ki jih niso mogli radi strogega nadzorstva zunaj, kako so se drugi učili iz učnih knjig, kako so tretji zdehali... Zada pa je vodja čital glasno neke latinske molitve, katerih ni niti desetina umela, včasih pa je stopil celo pred oltar, da bi nam govoril, in skril mi je s svojim širokim telesom mojo Madono... Ves sem trepetal srda... In okna so bila vedno odprta in skozi nje je bil odhitel oni tajinstveni božji duh, ki je stanoval v mističnem polumraku.. To zoprno solnce ga je bilo pregnalo... in pregnala ga je bila hinavščina, svetoblinstvo, ki mu je dihalo iz teh mladih duš...

Ne, ne, tu je bilo vse prazno, mrzlo; raje sem gledal skozi okno na vrt, kjer je stopal vedno ob tem času edini gojenec, ki se ni vdal pritisku, osmošolec

Hrast. Ponosno je stopal, vitko, visoko telo mu je bilo samozavestno vzravnano, lepo oko se mu je oziralo mirno okrog, okoli svežih usten pa se mu je zibal navadno bridkozaničljiv nasmeh. Ej, seveda, vsi gojenci skoraj so se ga ogibali, videli v njem Antikrista, on pa se je posmehoval, svest si svoje moralne vrednosti, tem ljudem, ki so ga zaničevali, bodisi iz neumnosti, bodisi le, da so se prikupili gospodu vodji.

Jaz sem se mu začel bližati, a odpravil me je vedno s par besedami. Bil je pač nezaupljiv, ker je kar mrgolelo krog njega ovaduhov. Bolelo me je to, a hotel sem počakati, naj se prepriča, da ga spoštujem in se mi gnusi to nemoralno življenje. Poleg Hrasta je ostal sedaj po jedi še drugi gojenec na vrtu, — jaz...

Po enem tednu sva bila s Hrastom prijatelja. Stopil sem k njemu, pa mu odkril vse svoje srce. Z obraza mu je izginil oni skoraj cinični nasmeh, ki se ni hotel prav prilegati tem zdravim licem, tem lepim ustnicam, in radostno mi je stisnil roko.

Tičala sva nekaj dni ves čas skupaj. A ne dolgo! Nekega večera naju je poklical vodja k sebi, v bogato opremljeno sobo. Meni je očital, da sem se dal zavesti, njemu, da me je zavedel. On je odgovarjal mirno, ponosno, jaz zatrjeval bolj noječe, da sem sam spremenil svojo navado. Vodji so se bliskale oči in vpil je razdraženo nad nama, toda kmalu se je umiril in pričel je, kakor navadno, s svojo zaničljivo ironijo. Tedaj pa je naju zgrabil neki nebrzdani srd, rekel bi fanatizem, izvirajoč iz prepričanja, da sva stotokrat boljša nego oni svetohlinci, in povedala sva mu vse, kar nama je bilo na srcu.

Drugi dan so naju odslovili.

Dali ste mi dva dni odpusta, da sem šel sam naznanit svoji materi to izključenje. Ustrašila se je sprva, a ko sem ji razodel vse, videl sem, da je celo ponosna name. In jaz sem bil ponosen sam nase...

Oni dnevi so bili najjasnejši v mojem življenju, najtreznejši, in zdi se mi, da sem bedel skoraj popolnoma. Vrgli so me ti dnevi ven iz mojih sanj, opazil sem krog sebe prvikrat do cela jasno konture življenja. Začel sem poučevati, učiti se vstrajnejše, celo paziti v šoli, — toda bilo je vse le en hip. Tako nekam se mi zdi, kakor da se kedo v svojih zmedenih sanjah zadene z glavo pretrdo ob zid, se vsled tega za trenotek vzbudi, a se obrne koj na drugo stran, zaspi spet in sanja dalje... Jaz ne znam bedeti, zato so me že po enem tednu izven institutskega življenja objele stare sanje. Tako za časek sem tu zadel ob trdi rob življenja, se prebudil in spet zaspal.

Tožiti se mi je jelo po moji Madoni. Rekel sem si stokrat, da sem neumnež, a bilo je zaman. In hodil sem v mraku iz cerkve v cerkev in iskal Madone... Nobena mi ni sicer prijala tako, kakor ona v zavodu, toda polumrak je vladal v stari kapucinski cerkvi isti

kakor tam... Hodil sem vedno k Šmarnicam tja dol v to cerkev. Bilo je skoraj temno v njej, prižgali so le pred Marijo nekaj lučij, in orglje in krasno petje je donelo s kora... Krog mene je pelo ljudstvo in jaz sam sem pel prekrasni »Zdrava, morska zvezda!«, pel z dna duše...

Občeval sem seveda i zunaj zavoda največ s Hrastom.

In baš Hrast je povzročil v mojih prsih cel prevrat. Kakor veste sami, je to človek zdravih, krepkih, praktičnih idej. Ves misticizem, celo poezija mu je bila zoprna. Spoznal me je kmalu, a rekel mi ni nič, pač pa se je spuščal z menoj vedno bolj pogosto v — verske in filozofske pogovore. Jaz sicer nisem umel o filozofiji še nič, ker sem doslej le sanjal in nič mislil, a baš ti pogovori so začeli vzbujati v meni i to stran duševnega življenja. Tudi on ni gotovo čital še nikdar nobene filozofske knjige, a ustvaril si je bil pojme o vsem, jasne, realne pojme, kakor je bilo jasno, realno vse njegovo bistvo. Že v zavodu mi je rekel, da se mu upira vse transcendentalno, nadnaravno žlobodranje.

Mislil sem že, da si sedaj ugovarja, saj sva govorila vedno bolj pogosto baš o metafizičnih vprašanjih, ko mi reče nekega dne hipoma :

»Ti, pustiva vse te neumnosti! Povedal sem ti že, da hodim jaz na svojih dveh nogah edino po tej črni zemlji, dokler se bo zljubilo usodi pustiti me tu, in potem še le začnem ono transcendentalno življenje v nebesih, vicah ali peklu, kamor me baš blagovolijo poslati! Vsi ti neumni pogovori so mi bili le v to, da te do cela spoznam. Sedaj te imam! Najprej sem mislil, da si veren, pobožen človek, in temu sem pripisoval tvoje potikanje po cerkvah, a zdaj vidim, da si sanjar in nič drugega! Ti sploh niti vere nimaš! Če bi bil spoznal, da si veren, bil bi te pustil s tem pri miru. Jaz imam dovolj razuma, da se v take reči ne mešam. Po mojem prepričanju je vsak verski in filozofski zistem srčna potreba; vsakdo si sme prikrojiti to stvar po svojem dušnem razpoloženju, komur je pa ni treba, sme vse to pustiti na stran. Meni vere ni treba. Zato je nimam, kakor nimam zlatih prstanov, ker mi jih ni treba, in kakor nimam bergelj, ker so mi noge zdrave. Ako ohromim, vkupim si gotovo berglje! No, pa k tebi! Ti nimaš vere, ti nimaš nobenega sistema, vsa tvoja pobožnost je — pagansko malikovanje. Dobro, tudi to bi se znalo prilegati baš Tvojemu srcu! Toda človek nima le srca, nego tudi razum! Poglej verne ljudi krog sebe. — ti imajo smisel tudi za realno življenje: da, celo najvernejši, tudi asketi. Vsi ustanovitelji ver na širnem svetu podredili so sicer predsmrtno življenje posmrtnemu, degradirali ga do sredstva k smotru, a mu dali baš zato neki pomen in namen. Očetje filozofskih sistemov pa, ki so postavili to življenje kot namen samemu sebi, dali so začasnemu življenju še bolj do-

ločen pomen. Kak namen in pomen ima pa tvoje sanjarjenje, ko niti ne veš ne, da si pagan, malikovalec? Kaj hočemo s takimi ljudmi? Meniš, da imaš sploh pravico do življenja? Saj te je škoda, ko imaš tako izrednih darov, zato, zaboga, iztrezni se!»

Dà, govoril je resnico!... Malikoval sem bil!... In hipoma mi je prišlo na um nekaj iz davnih otroških let, kar sem bil že popolnoma pozabil. Bilo mi je morebiti osem ali devet let, ko smo narisali jaz in sosedovi otroci doma v nekem stogu na veliko desko s kredo ogromnega moža. Nekdo izmed nas je bil vzel svojemu bratu, ključavničarju, dva lonca barv, modro in rudečo. S temi barvami smo okrasili našega moža, naredili mu rudeče ustnice, moder nos, rudečo haljo, modre roke... Ne vem več prav jasno, kako je bilo, a toliko še vem, da smo si izberali od starišev vsak po desetico, vkupili si svečic, in se zbirali potem pred našim možem... Vzgali smo si vsi svoje svečice, morali teči menda desetkrat krog malega holmca, a kadar je zazvonilo avemarijo, bili smo zopet vsi pred možem, postavili svečice pred njega, pokleknili in — molili... res, molili moža... in čudna groza nam je napolnjevala mlada srca... Tako slednji večer, dokler nas niso pregnali odrastli ljudje...

Vsa ta dogodba mi je prišla po Hrastovih besedah v spomin.

Dà, jaz nimam več vere! A kedaj mi je izginila? Zakaj? Ali sem jo pa sploh imel kedaj?

Mislil sem nazaj, nazaj... Ne! malikoval sem od onega dne, ko sem prvič pokleknil pred rudeče-modrega moža v onem stogu...

A drugi verujejo, res verujejo! Zakaj bi dvomil! In zakaj ne jaz? Odgovora še danes ne vem, a čemu bi mi bil tudi?

H kapucinom nisem hodil več. Začel sem se zdeti smešen samemu sebi... A tam notri v duši, kjer mi je bila stala Madona, katero mi je zdrobil Hrast, čutil sem neko praznoto... Kaj bi del tja?... Gotovo, neko vero moram imeti, to sanjarenje ne velja nič!...

No, dobil sem pač drugo Madono! Prišle so namreč velike počitnice.

Ah, veselil sem se počitnic še vedno, kakor nekdanj kot otrok. In poleg drage mame sem bil še vedno otrok. Tako dobro mi je bilo pri njej! Očetovo smrt je menda prebolela, vsaj videti je bilo. Bila je vesela, in meni je dela ta veselost neizrečeno dobro. Sedela sva doma ali pa hodila na izprehod. Prva leta je bila najina navadna pot na očetov grob, toda nekdanj se nama je pridružil prijazen župnik in naju prav ljubeznjivo pokaral, češ, da sem že itak preresen, a da me to vedno posečanje pokopališča gotovo ne razvedri. Matere od tedaj ni bilo več spraviti z mano tja ven na grobe, zato sva si izbirala veselejše izprehode. Zdelo se mi je, da je bilo res obema boljše tako.

Lanske počitnice pa sem včasih mater celo zane-marjal, dasi me je sama vedno priganjala dotlej, naj grem včasih malo med ljudi. Sedaj ni bilo treba več takega prigovarjanja... Na počitnice je bila prišla k svojemu stricu-notarju krasna gospodična iz Ljubljane... Omenim naj le, da sem jo ljubil, kakor ljubi tak sanjar, in ona je pravila tudi, da me ljubi. Jaz sem sanjal ene svojih najlepših, a tudi najglobljih sanj... Ničesa nisem videl več krog sebe... No, saj sami veste kak sem bil v šoli letos, začetkom leta. Do takrat sem se učil vsaj doma, če sem tudi v šoli sanjaril, in izhajal sem še dobro, sedaj pa sem bil mrtev za vse.

Baš o pravem času me je sunila usoda naravnost v srce, in vzbudil sem se spet za trenutek... Gospica Ela mi je naznanila prav mirno, da se poroči. No dà, kaj hoče z ubogim osmošolcem, in obljubila mi vendar ni ničesa...

Slikati svoje srčne bolečine, bi bilo prebanalno. Po sreči je prišel baš takrat z Dunaja Hrast. Bil mi je izboren zdravnik in okreval sem za silo...

Neki pisatelj pravi: »Če ni ženske, treba moškemu filozofije«. Ženske ni bilo več, oklenil sem se dolgočasnejše, a zvestejše ljubice filozofije. In mimo mojega duha so šli Spinoza, Kant, Hegel, Schopenhauer, Tolstoj in bogve kaj še. Dà, dà, čutil sem: neko prepričanje moram imeti, neke podlage treba mojemu življenju. In res sem si sezidal vsak teden skoraj svoj sistem v duši, pa ga spet podrl... Nič me ni hotelo zadovoljiti. Skepticizem, kriticizem je prodril vselej kakor stekel pes v hram moje duše, prevohal vse kote, stresal in drobil vse stebre, ki sem si jih bil postavil tako težko, a kar je bilo njegovim čeljustim pretrdo, kjer so se mu zobje drobili, mi je vsaj omazal moje delo. In zidal sem in čistil znova, a ko je bilo vse dovršeno, prišel je spet podirati oni pes... Obupal bi bil.

Baš tedaj smo jemali z Vami akustiko... Nekega dne ste nam pokazali Helmholtzove resonatorje. Tako se imenujejo menda one kroglice iz medenine, katere smo si pri mali odprtini držali na ušesa. Vi pa ste igrali škalo. In vsi glasovi so se čuli le od daleč, samo tisti, na katerega je bil resonator uglašen, zadonel je mogočno v krogli... Zazdelo se mi je mahoma, da moja duša ni nič drugega nego cela baterija takih resonatorjev... Nobeden izmed filozofov me ni zadovoljil, a v vsakem sem dobil, kar je bilo uglasbeno na eno strun moje duše, v vsakem nekaj glasov, ki so dobili nekaj odmeva v mojih prsah... In vredil sem si vse te glasove, in imel slednjič v duši harmonijo, ki mi je spala že od nekdanj tam notri, in ki sem jo vzbudil še le sedaj.

Bil sem zelo ponosen na to najnovejšo stavbo. Pustil sem i sedaj, da je prišel v njo pes skepticizma, in veselil sem se, ko sem videl, da je ves njegov trud zaman. Zapodil sem ga potem in zaprl ta oddelek svoje duše, češ, čemu gledati še tu noter; moja vera je spravljena lepo pod streho, vse je na svojem

mestu, v dobrem redu. Spisal sem si tudi nekak »inventar«: položil vse svoje ideje v precej obširno knjižico, da bi jih imel lepo drugo pri drugi, in poslal ta svoj spis Hrastu, da mi izreče svoje mnenje o mojem sistemu.

S tem torej sem bil gotov in vdal sem se zopet sanjarjenju cele dneve, cele tedne. Naučil sem se slednji dan naglo svojih šolskih nalog, potem pa zidal zlate gradove v zrak...

Tako je prešlo zopet kakih šest tednov. Nekega dne se spoznam slučajno v nekem hotelu s Poljakom, ki se je zdravil v našem mestu. Ne vem, kak vrag me je premotil, da sem se spustil ž njim v versko-modroslovne pogovore in mu začel razlagati celo svoj sistem. Bil sem menda izredno ponosen na svoje delo in hotel pokazati plitvemu žlobodraču svojo duhovitost. To pa vem, da sem zapazil na enkrat, da sem zabil eno svojih glavnih dogem. Spoznal sem do dobra, da je bilo res, kar je pravil neki hudobni glas v meni že za časa, ko sem bil svoje ideje baš zapisal, da bi namreč ne dal niti nohta za vso svojo vero, kaj še le svojo kri. Dà, le to je bilo mogoče: slepil sem se, da verujem vse ono, sicer bi bilo nemožno, da bi bil pozabil že sedaj, kar verujem. Vstal sem in odšel jezen domov. Pisal sem Hrastu cinično pismo, v katerem sem ga prosil, da mi vrne koj po pošti moje versko prepričanje, da ga pregledam še enkrat in da mi bo mogoče vsaj slepariti ž njim.

Odgovora ni bilo, a četrty dan je prišel Hrast sam, ker je hotel ostati do konca leta v našem mestu.

Vstopil je pri meni, sedel na nizek stol, poklical me k sebi in me potegnil na kolena. Nekaj časa me je gledal mirno, potem pa začel:

»Kak nesrečen človek si ti! Če bi bil vedel, da te spravijo moji pogovori na to neumno potovanje nad oblake, bil bi raje molčal. Ti iščeš torej namena in pomena svojemu življenju? Nočem ti govoriti o trepečem človeštvu, o zatiranem narodu; te krasne misli dobile so vedno tako slabih apostolov, da se človeku že studi izrekati te fraze. Kdor ume te božje ideje, mu itak ni treba govoriti o njih. O tem nič, sicer mi začneš zopet tavati bogve kje, a odgovori mi: Ti imaš mater, blago mater, ki jo ljubiš?«

»Da!« sem odgovoril začudeno.

»Dobro! A kaj vruga iščeš še pomena in namena svojemu življenju? To blago ženo osreči, to je tvoj namen! Zato se pa uči, da narediš izpit in pusti pri miru nore filozofe!«

Pritrdil sem mu, vrgel iz oddelka svoje duše, kjer sem hranil svojo filozofijo, vso ono ropotijo in postavil i tja noter bogstvo, ki mi je edino še ostalo, — svojo mater...

Začel sem se učiti resneje, celo v šoli sem pazil. A bilo mi je težko, vedno sem padel zopet v oni sladki polumrak... In polastila se me je neka bo-

lestna nervoznost, postal sem razburljiv, neprijazen, osoren. Zakaj me ne pustijo sanjati! To sitno učenje!...

Oni dan, ki je pomenil začetek koncu tem neumnim sanjam, katere se imenujejo moje življenje, učinil bi bil v tej nervoznosti gotovo kako veliko neumnost, da se ni zgodilo ono grozno...

Bila je namreč pomlad. Okna so bila odprta. Spodaj na vrtu je cvetela krasna magnolija s svojimi velikimi cveti, in sladek vonj se je valil v sobo v mehkih, nevidnih valih naravnost v mojo žejno širokoodprto dušo, pa mi ovijal možgane v prijetno lenost, trudnost. Prvo uro sem gledal ves čas tja ven in sanjal. Bilo mi je posebno dobro. Mlad sem, zdrav sem, ljudje me radi vidijo, najboljšo mater imam, kaj hočem več, sem si mislil! Bilo mi je res dobro! Drugo uro smo imeli nemščino. Zamudil sem bil neko nalogo, zato mi je določil profesor to uro, da jo spišem sam. Da me drugi ne motijo, poklical me je k mizi. Držal sem pero v roki in čakal kaj bo. Res, izbornost! Popišem naj to krasoto tu zunaj. Hej, kar sama mi pojde roka, duša mi vzleti danes prav pod oblake, njena krila so že drgetala hrepeneja, da se vspnejo kakor mladega orla tja gor v ta božji zrak... Kaj še! Gospod profesor mi je prišel z dispozicijo, postavil mi prei dušo oni kozolec s toliko in toliko povprečnimi drogí, na katerih prvega naj obesi dijak to in to misel ali čustvo, na drugega ono in ono misel ali čustvo, kakor obeša kmet v svoj kozolec žito ali deteljo ali tudi le slamo, kar mu je baš pri roki, a popne naj se le do določenega droga, ki ga določi gospod profesor, gori pa naj se še enkrat lepo ozre nazaj in pokrije vse skupaj s streho suhe morale. Ne kakor orel, naj se mi dvigne duša, dokler more, — kakor nerodna kokoš, ko gre spat pod streho, naj skakam od klina do klina. Kokošim naj se postavijo lestve, ker sicer ne morejo pod streho, a jaz sem bil vsaj oni dan orel! Zgrabila me je jeza in vrgel sem pero v stran, da me je profesor začudeno pogledal...

Tedaj je vstopil šolski sluga

»Majdič! Ekspresno pismo!«

Nekaj mrzlega mi je šlo čez celo telo, roke so mi trepetale strašne slutnje. Odprl sem pismo. Pisal mi je naš župnik. Po dolgem, dolgem pripravljalnem uvodu je stalo slednjič: »Mati je nocoj hipoma umrla.«

Mislil nisem nič, čutil nič. Mirno sem povedal profesorju, zakaj moram oditi, zahvalil se mu na sožalju, pokimal tovarišem in odšel.

Pošta je imela odriniti v pol uri. Hitel sem domov, preoblekel se v črno obleko in se podvihal iz hiše. Sočutni pogledi gospodarjevi, jok gospodinjin me je jezil. Čemu te neumnosti, saj se še jaz ne jočem!

V poštnem vozu sem dobil zgovornega sopotnika. Govorila sva vso pot, tudi smejala sva se. Tuintam mi je bilo, kakor da se spušča na mojo dušo strašna teža, in začutil sem tudi fizično bolečino, a le za trenutke.

Še le proti večeru sem prišel domov. Bolj ko sem se bližal rojstni vasi, večkrat se mi je zdelo, da se mi ovija neka tema krog glave, sedaj pa, ko sem stopal že med prvimi hišami, videl sem le skozi neko meglo, kako se mi je izognil ta in oni, kakor da sem okuženec.

Spalnica moje matere je bila razsvetljena... Za hip se mi je popolnoma zmračilo... rad bi se bil pogreznil v to temo, ki se je razgrnila krog mene. Toda prešlo je koj. Vstopil sem... Predsoba je bila polna ljudi. Vstali so pred menoj in na njih obrazih sem videl neko brezmejno spoštovanje. Zazdelo se mi je, da sem visok dostojanstvenik, ki je prišel med trepetajoče podložnike... Neki mučeniški ponos mi je dvignil glavo... Vsa ona tesnoba me je zapustila.

Mati je spala med svečami. Približal sem se ji...

Zdela se mi je lepa, lepa... Gledal sem jo dolgo časa. Hudo mi ni bilo prav nič... Spomnil sem se, da bi jo moral poljubiti, in že sem se sklonil, toda koj se zravnal zopet... Ta poljub se mi je zdel banalen... tako poljubljajo vsi ljudje...

Tudi poškopil je nisem, le gledal sem jo... Nikakor si nisem domišljal, da je vse to le mučen sen, ne, jasno mi je bilo, da je mrtva, mrtva za veke... No, to je vendar nekaj navadnega!...

Pogledal sem jo še enkrat in odšel k sosedovim. Prepovedal sem jim govoriti o materi in jih prosil prenočišča. Govorili smo dolgo o najrazličnejših stvareh in še le pozno sem odšel spat. Ostal bi bil še, a oni pogledi, oni začudenih obrazi, kako da sem tak, so me delali nervoznega.

Legel sem v posteljo. Mislil nisem nič posebnega. Kakor vsak večer, sem zaspal.

Drugo jutro sem se vzbudil še le pozno. Danes je torej materin pogreb! Najraje bi bil ostal v postelji, — kako neumno kazati se ljudem!... No, vstati je bilo vendar treba.

Spodaj me je čakal zajutrek. Pohitim naj, ker pogrebci že čakajo. Pustil sem zajutrek in stopil pred hišo. Res, na črnem stojalu je ležala črna krsta. Stresel sem se... Krog mene je bilo vse polno ljudi. Vse oči so se uprle z izrazom globokega sočutja v me, v nekotih sem videl solze...

Črez dušo mi zaplaval radi tega znova val nevolje, a ob enem sem začutil čez lice solze. Moral sem si vzeti ruto v roke... Krsto so dvignili, in spreved se je jel pomikati. Silen jok mi je stresal celo telo... A te solze niso bile prav nič grenke... Čutil sem jih le v očeh, na licu, sicer bi ne bil vedel, da jočem. Zdele so se mi brezmiselne, vsakdanje, a ustaviti jih nisem mogel. Tekle so mi neprestano do cerkve. Tam so položili krsto na črn oder, in pričela je maša. Gledal sem, koliko ljudi je došlo in dobro mi je delo, da jih je toliko; potem sem si skrtil glavo v dlani. Tužni mol-akordi žalobno ubranega »Requiem aeternam« stisnili so mi zopet srce nekam rahlo rahlo, in

v očeh sem začutil zopet solze. Pogreznil sem se v temen polusen, a hudo mi ni bilo...

Zbudili so me zvonovi... Stopili smo še onih par korakov do odprte jame... Duhovnika sta molila. Vem še, da sem se tedaj ozrl v dušo, da bi videl, kako mi je pravzaprav notri. Jelo me je na enkrat zanimati, kako je sinu, ki nima drugega na svetu, nego edino ljubljeno mater, ob grobu te matere, in prizati sem si moral, da se vsaj v meni ne godi nič izrednega... Le nekam svečano mi je bilo, kakor že prej kedaj, ako sem bil navzoč pri kaki ginljivi slovesnosti. Ko sem stal prvič ob grobu Prešernovem, bilo mi je prav podobno...

Zamislil sem se bil globoko, a na enkrat me je sunilo nekaj v srce... votlo je zabobnela krsta v grobu... Župnik je bil vrgel lopato prsti na njo...

Globoko notri me je nekaj zbolelo, tako, kakor da se mi mora srce streti... Planil sem po koncu in se ozrl krog sebe. Bilo mi je, kakor da stojim na brezmejnem, pustem, praznem polju sam, čisto sam... Vse prazno, temno, ledeno... Zahropel sem in zbežal... Pred mano klečeči ljudje so se prestrašeni umikali...

Kako je bilo potem, resnično ne vem. Zdi se mi, da sem bil pritaval domov, vsaj toliko vem, da sem videl neki razdrt mrtvaški oder.

K sebi sem prišel, ko se mi je dotaknil moj varuh ramena v moji sobici. Vprašal me je, kako bo z zapuščino. Jako malo da je, a tudi to treba vrediti.

Sprva se mi je zdelo skrajno komično, da hoče kedo govoriti z mano baš sedaj o takih zadevah, ko se še drugače nisem brigal nikdar zajne, kmalu pa sem se streznil. Prosil sem ga, naj poskrbi on vse do počitnic, da se tedaj pomeniva, kako bo na dalje.

Dobro je bilo, da mi je prišel s tem vsakdanjim poslom; potegnil me je iz moje otrpljenosti. Vpregali so baš poštni voz. Vzel sem si koj list in se odpeljal. Družbo sem imel spet prijetno in nihče bi ne bil slutil, da grem od pogreba...

Prvo noč v mestu sem spal dobro. Začuden sem se vprašal, ali je mogoče, da vzemem kedo, in baš jaz, materino smrt tako lahko... Proti jutru sem se vzbudil... Imel sem — svojo gezemano... Vsa neizrečena teža trpljenja, ki mora pričeti vsak hip, začela mi je legati počasi na mojo dušo... Sem iz dalje se je bližala črna tema, in prestrašen sem si zavil glavo v odejo, da mi ne zastre že sedaj razuma ona grozna noč sem iz dalje... A bližala se je, bližala.. težka temna... in v njej so že sikali blede bliski... in tihi, pošastni gromi so tavalili po njej... in krvave globine moje duše so drgetale pred njimi...

O, koliko sem trpel od onega jutra do danes!...

Veste, da sem celo pesnil! Sami so mi privreli mračni glasovi iz srca. A raztrgal sem vse, — čemu bo meni, čemu drugim!...

In vendar me nekaj sili, da Vam povem, kak je bil moj prvenec, a to zato, ker se mi zdi, da Vam najlože pokažem, kako je bilo tedaj v mojih srcih in je še zdaj... Primerjal sem tvojo dušo pozabljeni, gorski kapelici... V njej se je bilo dogodilo nekaj strašnega, zato so jo bili zapustili vsi...

Zastrli so okna, upihnili večno luč, zaprli vrata, razbili zvonove in šli daleč proč... In sredi kapelice leži sedaj črna krsta... in mir je krog nje... Le proti večeru prihajajo od nekod strahovi v belih haljah, poklekajo pred razrušenimi oltarji, se opotekajo kakor sence po črnih kotih... moji spomini... In orglje jočejo tiho, tiho v boleštnih mol-akordih: »Requiem aeternam dona eis, Domine!...«

A, kakor rečeno, raztrgal sem vse... Čemu bo meni, čemu drugim! Pa vsaj tedaj, ko sem pisal, bilo mi je bolje... Mati, mati, zakaj si šla tako od mene! Počakala bi bila le hipec, da bi ti bil dal še roko na dolgo pot, da bi mi dalo morda tvoje oko moči za to težko življenje... A ne, morala si prej od tod... in jaz sem slišal samo, kako so se zaprla za tabo vrata nirvane z onim votlim bobnenjem, ki mi ne gre več iz duše!...

Štirinajst dni po pogrebu je bilo menda, ko sem prosil Hrasta, prosil ga šibak in reven kakor ubog otrok, naj mi pove, zakaj živim pa sedaj še dalje te grenke ure. Gledal me je žalostno in mi rekel: »Prijatelj, za prvo pojdi v veselo, glasno družbo, da vsaj malo pozabiš. Ko se iztrezneš, videl boš sam, zakaj živiš, ali pa pozabiš povpraševati.

In šel sem v družbo, glasno veselo družbo. Da, tako je bilo bolje! Ko sem pritaval v nočeh domov, stegale so pač one pošasti, ki so me čakale v moji sobi, da me trapijo zopet vso noč, svoje ostre roke po meni, a jaz sem se jim smejal... Bil sem vsako noč vinjen, in one pošasti so morale čakati ob postelji... In čakale so do zore, a tedaj so me vselej zbudile in mi zasadile zopet svoje kremplje v dušo, a smejal sem se jim... Na nočni mizici sem imel steklenico... nastavljal sem jo na ustnice, in strahovi so me morali pustiti spati dalje...

Ko sem se zbudil znova, mi je bila glava pač težka, oči motne, in v šolo nisem mogel, a kaj je bilo to meni mar! Odšel sem zopet v kako beznico in tam sem pozabljal vse...

Tako je bilo dolgo časa. Te dni pa ste me poklicali Vi k sebi, moj blagi dobrotnik, kakor že tolikokrat. In rotili ste me, naj pomislim, kaj delam.

Obljubil sem Vam, da pridem spet v šolo, in drugi dan sem prišel.

Ob odmoru ob deseti uri me je pozval profesor veronauka k sebi. Sprejel me je jeznega obraza. »Ali ste Vi sploh človek!« je upil. »Doslej sem imel dobro mnenje o Vas, spoštoval Vas kot enega najboljših, zato bi ne bil mogel verjeti, kar sem izvedel včeraj, če bi bil kak dvom mogoč. Žival toži za svo-

jimi mladiči, Vi pa, izobražen človek, Vi popivate, prepevate, objemate propale ženske, predno je pokrila trava grob Vaše blage matere! Ne, doslej sem Vas poleg profesorja Šarena še zagovarjal, sedaj pa je tudi mojega potrpljenja konec! Človek, ki ima tako surovo srce, kakor Vi, ne zasluži nobenega ozira! Pojdite!«

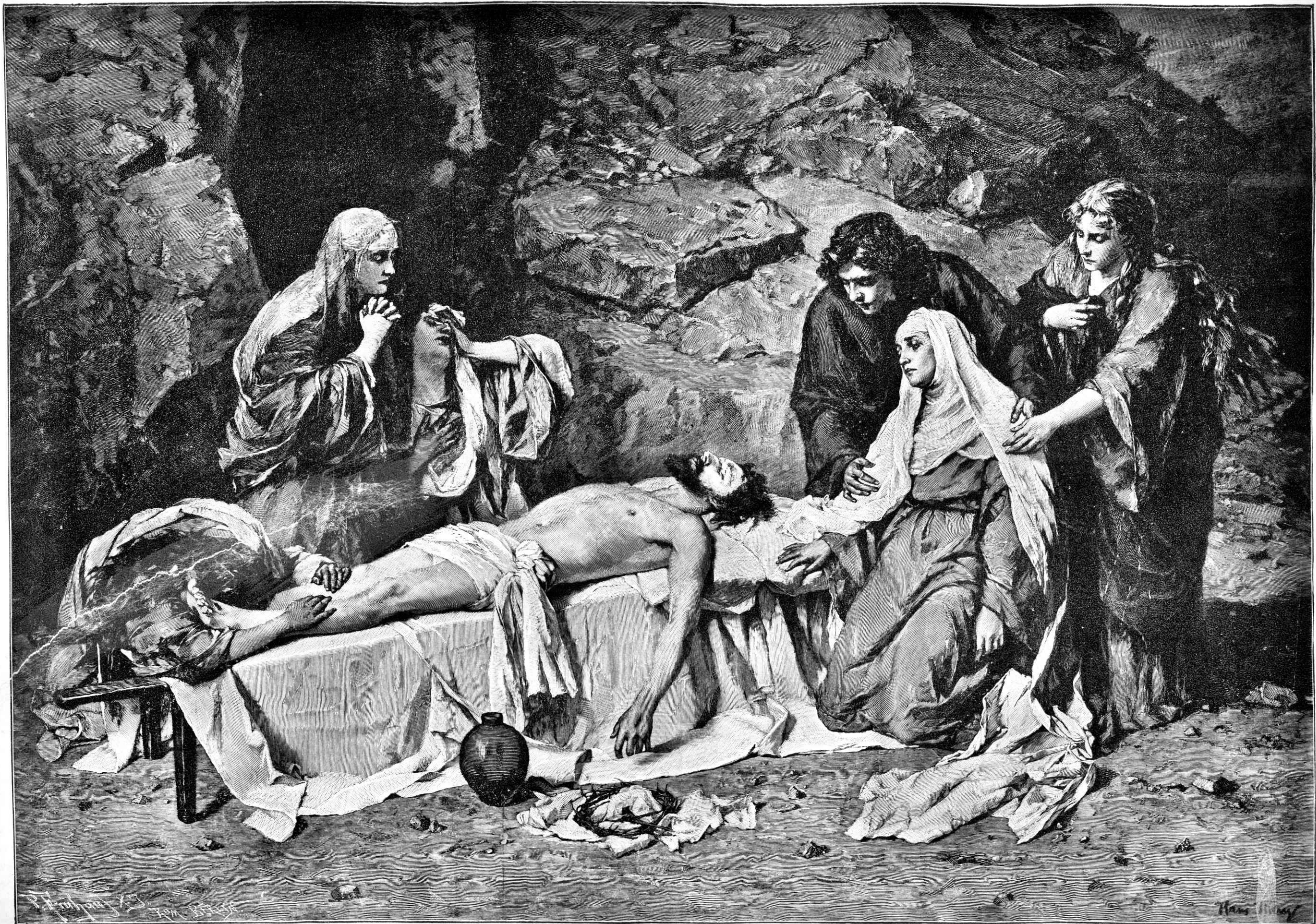
In šel sem. Vse te besede me niso prav nič zadele. Hm, mož mi je hotel dobro.

Če pregledam vse svoje kratke dneve, nudi se mi vedno ista prikazen: kedar je butnilo resnično, realno življenje ob me in me vzdramilo, čutil sem jedva toliko, kolikor najnavadnejši, najneobčutljivejši človek; svoje duševno življenje sem živel vedno le v svojih sanjah. Kadar mi je to realno življenje prineslo ali žalost ali veselje, bil sem vedno miren, hladen; le v onem čudnem polusnu imela je do mene pravo, istinito moč sreča in nesreča.

Zato me torej sprva profesorjeve besede niso posebno pretresle. Proti mraku, tedaj ko sem živel vedno svoje pravo življenje, kajti moje pravo življenje je bilo sen, proti mraku pa je padla name vsa njih teža... Jaz torej imam surovo sree, jaz, ki prejkam vse noči, ki sem se le iz obupa potikal po onih gnusnih krajih, da so me brezstidni, podli dovtipi in smehi budili baš s svojo gnusobo?... Jaz torej sem hujši, nego živina, jaz, s to strto, uničeno dušo?...

Oni večer sem ostal doma... In začela so mi vstajati spet vprašanja, čemu naj živim, čemu naj vlačim s seboj to življenje, ki nima meni dvakrat nobenega smisla, niti onega v višjem, niti onega v navadnem pomenu? Zakaj ne vržem od sebe teh verig, ki niso pripete že nikamor več, ki vise k večjemu še na šibkem, bledem žarku one ljubezni, ki jo čuti vsako bitje do življenja?... Če se pomišlja samomorilec — oče, ki zapusti ženo in deco, brate, sestre, prijatelje, ima to nekaj smisla, a — jaz! Človeštvo, narod? Hm, kedo bo vprašal po meni! Kaj mu morem jaz koristiti? A morda pridejo časi, ko me zapusti ta melanholija, ko mi bo življenje lažje? Res, mogoče; toda na zadnje, kaj pač more prinesiti meni to življenje, ki ga ne znam živeti? Truditi se sedaj z maturo, živeti revno dijaško življenje, trepetati pred izpiti, in kaj bo potem? Morda ljubljen žena, otroci? A čemu se batí potem zanje, kedaj mi jih ugrabi smrt! Se li izplača vse to? In slednjič bo treba vendar umreti, a morda težko, težko; zdaj pa umrjem tako mirno, lahko! In tudi kak poklic naj si izberem? Za bogoslovje nimam vere, za pravoslovje ne praktičnega razuma, za modroslovje ne vstrajnosti, za medicino ne želodca, za nobenega ne smisla! Čemu torej sploh še živeti?

Oni večer že sem sklenil trdno, da zapustim življenje čez tri dni. Hotel sem počakati, ali si ne premislim. Ne! Sedaj mi je dobro, moj sklep je trden, — torej danes popoldne ob treh!



Priloga „Slovenke“ št. 7. 1. 1900.

Tiskala tiskarna „Edinost“, Trst.

H. Tichy : Pietà.

Morda bi Vas zanimalo, kaki občutki mi polne sedaj srce? Nič posebni! Zdi se mi, da sem docela normalen, če sem sploh bil kedaj normalen. Pravijo, da nobeden samomorilec ni pri zdravem razumu, ko izvršuje svoj sklep. Za te ne vem, a gotovo je, da jaz nisem tako zdravorazumen, kakor na splošno drugi ljudje, ker ti se vendar ne more radi tega, če jim mati umrje. No tudi meni to sicer ni edini vzrok, in njena smrt je pač le okrepila usodne moči v meni, da so dovolj močne in me morejo prisiliti h koraku, ki je slednjič moral priti...

Ura se nagiblje.

Z Bogom! Srčna hvala za vso dobrotljivost! Kar imam, Vam dam: zatrdilo, da bom mislil hvaležnega srca na Vas v svojem zadnjem trenutku.

Da ne bom pisal še enega pisma, prosim, izročite to tudi Hrastu. Prečita naj ga in pokoplje mojo skrivnost, kakor vi! Kako sem ga le mogel začiti! Vidi se mi vendar, da sem malo zmeden!...

Še enkrat: Z Bogom!

Hvaležnovdani
Majdič.

Pri pis. Kakor vidite, podaljšal sem si življenje še za en dan. Ko sem se včeraj poslavljaj od svoje sobice, pogledal sem še enkrat na vrt...

Kako je tu zunaj vse cvetelo in zvenelo! Solnce je sijalo tako dobrotljivo, ptice so žvrgolele in cvetice so duhtele, kakor bi me hotele zazibati ptice in cvetke in žarki v sladke, pozabene sen... Čemu hočeš od nas! Glej, kako pojemo in duhtimo in se iskrimo tebi, kakor vsakemu drugemu... Pridi, uživaj, preženi temo, pri nas se potolaži! Tako si mlad, tako zdrav, zakaj hočeš dol v nič? In toliko lepih očij je tam zunaj ki te bodo gledale s tihim hrepenenjem, in toliko vročih ustnic, ki te bodo opajale s svojimi poljubi, in toliko mehkih, belih rok, ki te bodo objemale, in toliko sladkih besed, ki te bodo zdravile... Ostani, ostani!

In nisem se mogel ustavljati. Vrgel sem se na posteljo in jokal. Zaspal sem.

In davi sem se zbudil in sklenil, da živim... Odprl sem okno. Solnce je bilo spet mrtvo, cvetice mrtve, ptice mrtve... Ne, ne, jaz moram iti! Zakaj niste več take, kakor včeraj!

In sedaj grem. Pogled mi je ušel ravno še enkrat na vrt... Cvetice duhtijo, ptice pojejo, žarki se iskrijo, kakor še nikdar... Zakaj hočeš iti? Ostani, ostani! Saj si mlad, saj si zdrav, saj si lep!

Ah, jaz nisem mlad, star sem in truden do smrti in bolan do smrti in mrličiči so tudi lepi!...«

Iz teme v temo...



P e s e m.

Šla sva na goro, na hrib
jaz in otec moj,
širji in širji vsak hip
božji bil svet pod menoj.

Pisane loke poglej,
mračno lesovi šume,
bistre potoke poglej
in domačijice te!

Pa nad vsem stvarstvom je mir
Solnce razlilo blesteč...
nama, le nama nikjer
mirnega mesta ni več...

Vrhu goré sva sedaj —
otec razpel je roké:
»Bože, o Bože — ta raj!«
Kak so drhtele roké!

Oton Zupančič.



Idealno materinstvo.

Mnogo se je že razpravljalo in pisalo o celibatu duhovnikov, kakor tudi o celibatu naših učiteljic. Menenja se v tej stvari, kakor pač tudi o vsaki drugi, križajo. Vendar smemo trditi brez pomisleka, da je prepričanje o neopravičenosti in škodljivosti celibata naših učiteljic — le o teh bodi govora v naslednjih vrsticah — mnogo bolj razširjeno in utrjeno med ne-

pristranskimi, razsodnimi ljudmi, nego menenje, da je celibat opravičen ali celo koristen in potreben. Saj ako se človek le količkaj vglobi v ta predmet in ima le količkaj zdravega smisla za življenje in njega zakone, mora uvideti, da je celibat učiteljic pravo nasilje najmočnejšim, najelementarnejšim zahtevam človeškega bistva in prava. Proti temu dejstvu se da

navajati le fraze, ki na razumnega človeka ne napravijo nobenega utisa, ali pa izvira ugovor iz brezobzirne sebičnosti.

A sedaj naj pred vsem povem, kaj me je dovelo do tega, da pišem o celibatu učiteljic. V predzadnji številki »Slovenskega učitelja« je priobčen pod naslovom »Učiteljica in javnost« članek o »idealnem poklicu« učiteljice. Človek bi ne verjel, da bi se v resnem strokovnem listu moglo pisati take gorostasne neresničnosti, s katerimi hoče pisec očitno prepričati učiteljice, da so razmere, v katerih živijo, popolnoma v redu, ali bolje, da o teh razmerah niti ne smejo razmišljati ter da sploh ne smejo imeti nikakih osebnih želja, marveč morajo pozabiti na sebe same in živeti le »idealnemu« poklicu. Učiteljica nima nikakih pravic kot človek z dušo in telesom, nikakih pravic kot ženska v popolnem smislu besede: ona ima samo svoje učiteljske dolžnosti, ki pa po nazoru pisca nimajo na sebi nič človeškega in naravnega, nego so nekako angeljske, toraj nadnaravne. Taki nazori so gotovo zelo vzvišeni in prav lepo je, ako si jih kdo vzame kot vodilo za svoje življenje, ker prijajo njegovi naravi. Zakaj naj bi v dvajsetem veku ne bilo posebnih svetnikov? A zahtevati, da žive svetniško življenje članovi jednega celega stanu — nota bene: navadnega, posvetnega in ne redovniškega stanu — in sicer samo zaradi tega, ker se to sklada z državnimi interesi, ali recimo z zahtevami službe, tako zahtevanje pač nikakor ni pametno, ker se nikakor ne strinja s človeško naravo in občečloveškim pravom. Gotovo moramo od vsakega človeka zahtevati, da točno in najvestneje vrši svoje službene kakor tudi človeške dolžnosti; nikakor pa ni smeti zahtevati ali celo odrejati, da se mora kdo o tem odpo vedati svoji osebni sreči in individualnim željam. Tako zahtevanje je krutost, ki mnogokrat rodi odpor, taje sicer a zato tem žalostnejši in usodnejši. Vedno in povsod treba računati z obstoječimi dejstvi, in v našem slučaju treba pomisliti, da je silno redko mej ljudmi najti onih velikih značajev, ki so zmožni prinesiti največjo žrtev — samega sebe.

Sicer pa ima vsak človek poleg dolžnosti do družbe tudi pravo do svoje lastne individualne sreče, naj je ista že tega ali onega značaja. In jedna največjih zemskih sreč je gotovo ljubezen mej možem in ženo, in težnja za njo je gotovo v vsakem človeku najprvotnejša in zato tudi popolnoma opravičena. Smešno je torej, ako člankar v »Slov. učitelju« pravi, da »dostojen« človek o tej ljubezni niti govoriti ne more. Kako licemerstvo ali pa pretiranost more izreči kaj takega! Pa da se umemo. Jaz imam, ko pišem o ljubezni, pred očmi le ono razmerje mej možem in ženo, ki temelji na popolni harmoniji duš, ono krasno soglasje mej dvema bitjima, ki povzdiguje človeka visoko nad vsako umazanost, ono veliko ljubezen, ki je sveta in čista, dasi ne deviška, ljubezen mej je d n i m

možem in jedno žensko, in ne mej moškimi in ženskami. In taki ljubezni po osebnem mojem mnenju zakon po katoliškem obredu absolutno ne škodi v nobenem oziru, marveč jo v obstoječih razmerah more le utrditi in posvetiti. Zbuditi, dati pa take ljubezni ne more cerkveni obred, zato naj vsak skrbno analizira svoja čustva, predno stopi v zakon, da istega ne profanira in ne degraduje v prostitucijo.

Toliko, da zaprečim vsako krivo umevanje. Da bodo čitateljice same videle, do kakšnih gorostasnih trditev in neresničnih izvajanj se je dal zapeljati pisec v svoji resnični ali pa tudi le kot sredstvo navzeti »idealnosti«, sledi naj tukaj glavni del napominjanega članka v »Slov. učitelju«. G. pisec pravi:

»Ako bi hoteli verjeti onim, ki se najbolj ponujajo in laskajo emancipiranim ženskam, tedaj bi morali podpisati oni stavek, katerega je »Slovenka« našim damam podala kot pravilo življenja: »Pristna ženska potrebuje ljubezni za življenje.«*) Da, ljubezni! A ljubezen je različna: Ljubezen pomeni jednemu najvišjo čednost, katera daje vsemu človeškemu bitju šele pravo vrednost, ono krepost, ki dviguje človeka k Bogu, da ga ljubi čez vse in svojega bližnjega kakor samega sebe, — a kaj pomeni »ljubezen« drugemu, tega dostojni človek niti povedati ne more. Da, ako bi se oni stavek umeval v krščanskem smislu, podpisali bi ga in rekli: Pristna ženska ne potrebuje le ljubezni, ampak ona je tudi vstvarjena za to in z vso dušo hrepeni, da izkazuje ljubezen, dobroto in usmiljenost. A tako naši »moderni« ne umevajo ljubezni. Oni vidijo v ženi le telo, »ljubezen« jim je ono uživanje, katero poznajo tudi živali. Z vsemi sredstvi, ki jih podaje rafinirano leposlovje, se v deklicah utrjuje ta nazor, da so namenjene le za uživanje čutne ljubezni. To je gotovo največja napaka sedanje vzgoje, da pripušča mladini tako duševno hrano, in da jo celo usiljuje nedoraslim, ki slastno in koprneče srkajo v se ta strup. Glejte le mladenke iz takozvanih boljših hiš! Ti blede obrazi, te meglene postave, ta negotova hoja, to nervozno kretanje, ti sanjavi pogledi, to blebetavo govorjenje, iz katerega se sliši samo negotovo bolešno čustvovanje, ta strah pred resnim delom — ali niso to zvoki bolnega rodu, ki nima več življenske energije v sebi? In odkod večinoma ta moralni in fizični propad? Ker sedanja vzgoja ne zna izbirati duševne hrane, ker se ravna le po svetlih liberalnih frazah, ne pa po človeški naravi, katera potrebuje tečne, zanesljive duševne hrane«.

Učeni pisec, torej kakor je sklepati iz tega odstavka, opravičenost ljubezni mej možem in žensko popolnoma in sploh zanika ter tako obsoja in blati tudi zakon. Saj je zakonu edini pogoj in temelj v ljubezni. Katoliška cerkev je potemtakem sankcionirala

*) »Slovenka«. 1899. 441.

nekaj nekrščanskega, nečistega in grešnega, ko je uvedla celo zakramentalni zakon? Drugače si jaz ne znam razlagati člankarjevega izvajanja. Pa sedaj pride še lepše. »Naravni poklic ženske« — »materinstvo« razlaga pisec tako-le;

»Kaj je torej poklic žene? — Povejmo naravnost: Poklic žene je materinstvo, in to bodi tudi smoter vse ženske vzgoje v domači hiši, v šoli in izven šole. To je resnica, ki je vpisana itak v srce ženi sami, ki ji je globoko vtisnjena v dušo; in ker je vzgoja prava le tedaj, kadar naravo čisti, blaži in povzdiguje, ne more tudi prava ženska vzgoja imeti drugega namena, nego da čisti, blaži in povzdiguje ta naravni smoter ženskega bitja.

A razumejmo se prav! Materinstvo je pravo in plemenito le tedaj, ako je duševno, ako ima svoje korenine v plemenitejšem delu človeške narave. Telesno materinstvo, ki je pač podlaga naši družbi, je le polovica in sicer slabša polovica pravega materinstva. Višje stoji ono materinstvo, katero je spočeto v dnu duše, ki veže srce z nevidno vezjo nadčutne ljubezni, ono materinstvo, katero izliva blažilno moč uka in vzgoje brez vsake sebičnosti, brez vsakega čutnega giba, v srca izročene si mladine. Res je sveta vez, ki družijo mater z otrokom, in njiju duši sta si sorodni in se objemata v čisti ljubezni, a ta ljubezen ima vendar v telesnosti svoj izvor in ima često v čustvovanju sladko sicer, a ne vedno pravo hrano. Ta ljubezen telesnega materinstva, ki je nam sveta in ki je zibelka vsake poznejše plemenite ljubezni, je vendar prepojena s čutnostjo, ni čisto duševna, ni čisto nesebična, ampak more pravi vzgoji sem ter tje tudi škodovati, ako ne najde v veri višjih nagibov in nadnaravne podpore.

Zaradi tega povdarjamo mi idealno materinstvo, katero se žrtvuje za svojega gojenca iz najčistejših nagibov, ki ne išče nič svojega, ki samo daje in ničesar ne jemlje, ki tudi ne pričakuje drugega plačila, nego plačilo dobrotelčnosti in plemenite ljubezni do bližnjega. Ta plemeniti značaj idealnega materinstva ima razmerje učiteljice do šolske mladine. Ko sem torej svojemu članku dal naslov: »idealni poklic«, nisem imel drugega namena, nego povdarjati to, da je najvišji in najlepši poklic žene oni, da je idealna, duševna mati tistih, ki so ji izročeni v vzgojo.

S tem idealnim delovanjem, h kateremu so poklicane učiteljice, se dà najlepše združiti najčistejši cvet ženskega bitja, namreč dostojanstvo devištva. Da, to oboje je celo združeno med seboj, se podpira, se veže in izpopolnjuje v najlepšo celoto. Le deviško srce, le čista duša je zmožna, da goji ona sveta čutila, ono nesebično in blago ljubezen, ki je zmožna, da se povzdigne do idealnega poklica, do idealnega materinstva.

To je krščansko, to je katoliško naziranje, katero povzdiguje tudi v javnosti učiteljico do visoke časti in ji kaže pot, po kateri se naj izpopolnjuje, da deluje kot idealna vzgojiteljica. Zato pa le proč z onimi krivimi nazori, ki zastrupljajo žensko srce s strastmi in težnjami, katere niso v soglasju niti z ženskim dostojanstvom, niti s poklicem dobre učiteljice! Lilije devištva povezane z rdečimi rožami idealnega materinstva — glejte — to je venec, ki naj diči učiteljico v šoli in pred javnostjo: — to je njen idealni poklic!

Tako, sedaj je zlomljena palica nad materino ljubeznijo, katera je toliko tisočletij veljala vsem največjim duhovom kot nedotakljivo sveta, najvzvišenejša, najpopolnejša, najzvestejša in najnesebičnejša; sedaj je izrečena sodba nad vami, matere, ki ste živele in še živite edino za blagor svojih otrok, ki ne poznate druge, lastne, nego le srečo svojih otrok, ki ste umirale za svoje otroke, ki jih ljubite še v smrti in tudi tedaj, ako so vam strli srce, sedaj vidite, da je bila vaša ljubezen nepopolna, neplemenita, in sebična — čutna in sicer zato, ker ste kdaj svoje otroke nosile pod srcem, jih v bolečinah rodile ter dojile na svojih prsih... Zato vidite, vaše materinstvo ni pravo, ni vzvišeno in ni na prvem mestu... Zato tudi se čutite srečne in zadovoljne v svojem celibatu, gospice učiteljice, odpožite vsako grešno misel ali željo po onem drugem »čutnem« materinstvu, vrzite vse človeško od sebe in vzdignite se v nebeske višave »pravega«, »plemenitega«, »nesebičnega« duševnega materinstva! Kako hočete to izvršiti, ne vem, in tega tudi ni povedal g. pisec — a storiti to pač jednostavno morate, kajti potem boste najbrže zadovoljne tudi z najmanjšo plačo, ker je baje idealno materinstvo sila »tečna«, sladka in cenena »hrana«...

In kaj naj pomeni ta-le zaničljiva fraza o telesnem materinstvu: »Telesno materinstvo, ki je pač podlaga naši družbi, je le polovica, in sicer slabša polovica pravega materinstva?« Kaj meni pisec s tem pač-materinstvom? Ako sam priznava, da je telesno materinstvo človeštvu edini vir življenja in torej prvi pogoj za njegovó specialiteto »duševnega materinstva«, odkod potem in zakaj tisti zaničljivi »pač?«

Sicer je pa ves ta članek popolna nesmisel in je v njem toliko protislovij, da bi se mi nikakor ne zdelo vredno in potrebno kakorkoli reagovati nanj, ko bi ga ne bil priobčil strokoven učiteljski list, v katerem bi nikakor ne smele dobiti prostora take pretirane idealne fraze, ki imajo namen, sipati pesek v oči dovolj nepokvarjenim, recte naivnim učiteljicam, da bi še nadalje molčale o nedostatnih in bednih svojih razmerah.

Neodpustno je, da strokovni list, mesto da bi se bavil z aktualnimi razmerami učiteljic, mesto da bi vso brigo obrnil na to, da pridobi njih stan realno podlago in veljavo potom predružačenja žalostnih

gmotnih in nezdravih moralnih razmer, mesto da bi skušal v učiteljicah vzbuditi pristno človeško — ne samo stanovsko — samozavest, da bi tem odločneje in splošneje zahtevale zboljšanje njih stanovskih razmer, in mesto bi jim podajal zdravih, praktičnih, ne pa nadnaravnih in neresničnih navodil za koristno in blagosonosno vršenje učiteljskega poklica — da mesto vsega tega strokoven list poneumuje svoje čitatelje s takimi nesmiselnostmi, kakor je navedeni članek.

Na sedanjih šolah je pouk za ženske (pa tudi za moške! op. stavca) že itak urejen tako, da se jim življenje kaže v kolikor mogoče krivi, neresnični luči, da se jim kolikor bolj zabranjuje vsako svobodno, osebno razmišljanje in naziranje o življenju, da se jim duha tem bolj usužnjuje in temni, da potem vsak hip stoje pred kako uganjko, ki si je ne znajo razlagati ali pa jo docela krivo tolmačijo, v škodo svojo in drugih. Uči se jih vsega mogočega, le ne glavnega: pravega spoznanja samih sebe in življenja sploh. K zgrešeni šolski pride navadno še bolj zgrešena vzgoja v domači hiši in evo: »nežni spol«, kakoršnega nam reprezentujejo humoristični listi, je gotov.

To velja zlasti tudi glede učiteljskih kandidatkinj. Ko se jim je napolnilo glavo z napačnimi nazori in trohico znanja, pošlje se jih v kak mali kraj za učiteljico in ob enem v — celibat. Tu nimajo najčešče nikogar, s komur bi lahko občevale in ki bi jim pojasnil njih temne, često žalostne zmete o življenju. Ker se jim je tako strogo zabičalo in vtepalo v glavo, da morajo biti v vsem svojem dejanju in nehanju tako strašno idealne in se jim je o morali naslikala tako čudna, zmedena slika, da koncem konca sploh ne vedo, kaj je še moralno in kaj ne, so potem vedno v strahu, da bi se kje nevede ne pregrešile zoper predpise in ne izgubile službe: iz ekstrema padajo v ekstrem ter si ne upajo z nikomur občevati odkritosrčno in prostodušno. Nekaj časa si še snujejo neke meglene ideale, skladajo sentimentalne in naivne verze o izgubljeni sreči in mučeništvu, potem pa se zagrižejo v resignacijo in životarijo najžalostnejše življenje. To velja za one, ki so že od narave nesamostojnega, boječega, pokojnega in rahlega značaja. Druge pa, ki so živahnejše in bolj lahkomiselne nravi, istotako često zgreše pravi pot, doživijo nešteta razočaranja in postanejo nemalokrat žrtev lastnih zmot in tujega lopovstva. Le malo je učiteljic, ki same iz sebe pridejo do pravega spoznanja o življenju, in take prestajajo mnogokrat najhujše borbe, da se ohranijo na višku svojih načel. Celibat zavaja k nenaravni askezi ali pa še raje k — nemoralnosti. Če se o vsem tem še pomisli, da tudi gospodje učitelji, ki so učiteljicam vendar najbližji in bi vsaj morali biti njih najboljši in najodkritosrčnejši zavezniki in prijatelji, odločno prezirajo svoje kolegince ter jih gledajo po strani kot svoje konkurentinje, potem nam je pač umevno, da je stan učiteljic a sedanjih razmerah in v formi celibata skrajno žalosten.

In zakaj morajo učiteljice živeti v celibatu? Se mar to posebno strinja z njih poklicem? Ako trezno razmišljamo o tem, moramo reči, da ne. Prvič je nemogoče, da bi se učiteljica kar tako, radi službenih predpisov, mogla povzdigniti nad vsako subjektivno čustvovanje, da bi vse otroke v šoli jednako, kar vprek ljubila s tisto nadzemsko, plemenito, duševno-materinsko, nesebično ljubavjo, o kateri govori člankar v »Slov, učitelju.« Taka nadnaravna ljubav se m o r d a najde tu in tam med učiteljstvom, a sicer nas pa uči vsakdanja izkušnja, koliko razlike se dela v šoli mej otroci, t. j. koliko vlogo igra učiteljeva osebna simpatija ali antipatija pri pouku. To se seveda taji, a utajiti se nikakor ne da. Seveda treba od učiteljstva strogo zahtevati, da je docela nepristransko v šoli ter vsem učencem jednako pravično. Smešno in krivično pa je, ako se hoče učiteljice slepiti s takimi »vzvišenostmi«, da bi se ne spomnile na svoje lastne, osebne želje in cilje. Zakaj naj bi ravno učiteljica morala popolnoma pozabiti na sé ter se popolnoma žrtvovati svojemu poklicu, kateremu pa ta način žrtvovanja niti ne prinaša posebnih koristi? Zakaj se jednake žrtve ne zahteva tudi od moškega učiteljstva in družih stanov? Mar je učiteljski poklic za moške manj svet in manj vzvišen, da se jim ne predpisuje tiste vzvišene, »idealne«, »nesebične«, »duševne« očetovske ljubavi do dece?

In v koliko bi zakon mogel škoditi učiteljici, v koliko profanirati njen poklic? Navaja se v tem oziru vedno in vedno materinstvo. Ali prosim, ne vidijo li otroci vsak dan zunaj šole nosečih žensk, ali tudi v domači rodbini? Zakaj naj se otroci škandalizirajo ravno nad učiteljico, zakaj se materinstvo sploh predstavlja kot nekaj blatnega, nečistega? In ako bi bilo treba za kakih šest tednov nadomestiti učiteljico v šoli, bi bila dolžnost šolskih oblasti, da v tem smislu potrebno odrede in ukrenejo; dotični učiteljici bi bilo treba le javiti, kdaj in za koliko časa naj se dopošlje nadomestna učna moč.

Zakon bi vplival na učiteljico kot tako v najboljšem smislu. Vsposobil bi jo, da bi imela o življenju popolnoma jasne in gotove pojme, kar bi jo zopet vsposobljalo za praktično vzgojevanje šolske mladine. Skrb in izkušnje v lastni družini bi jej poglobile smisel za stanovske dolžnosti in nje avtoriteta v domači družini vsposobljala bi jo tem bolj za umno, energično in vestno nastopanje in postopanje v šoli, ljubezen do lastnih otrok pa bi jo učila ljubiti tudi šolsko deco brez razločka. Le vprašajte izkušene matere, in vsaka vam bo zatrdila, s koliko večjim zaupanjem in brezkrbnostjo morejo otroke prepuščati v varstvo in vodstvo pametnim zakonskim ženam nego neizkušnim, neomženim ženskam.

Celibat je sploh opravičen le tedaj, ako si ga človek prostovoljno sam naloži, oziroma izvoli, ter gre n. pr. v samostan, ali hoče sicer ostati sam. Tak

človek mora čutiti za asketično življenje posebno nagnenje ali pa imeti za to tehtne vzroke. Takemu celibat ne more biti niti nevaren niti škodljiv, niti težak — vsaj vedno ne. Popolnoma drugače pa je z učiteljicami, katerim se nalaga celibat le radi službe, kateremu se pa lahko takoj odpovedo pod pogojem, da pustijo službo. Tako pride, da mogoče niti deset odstotkov vseh učiteljic ne stopi v učiteljski stan z namenom, da ostanejo vedno same, marveč le zato, ker jih razmere silijo, služiti si kruh v tej službi. Tem slabše vpliva potem nasilni celibat. Vsled službene »dostojnosti« in službenih predpisov ne upajo si odkrito in svobodno nastopati v družbah, ali pa tudi sploh nimajo prilike priti v družbo in se seznaniti s kom, s komur bi hotele stopiti v zakon. Seveda igra o tem strah, da bi zamenjale svojo gotovo eksistenco z negotovo ali da bi morale živeti

potem vsled male moževe plače še v skromnejših razmerah nego v svoji službi, t. j. vsaka se ozira na to, da-li jej more dotični možki zagotoviti trajno eksistenco. O tem pa večini njih izbegavajo mladostni dnevi v tihih a vročih željah in nadah, neplodnem čakanju, dokler se nekega dne ne zavedo, da so odcvele, da jih njihove želje in nade po ljubezni delajo le še smešne, neprijetne... In srečna je še ona, ki o tem ne sluša srca, marveč pamet ter da slovo željam in nadam, sicer je še tem žalostnejša njena osoda. —

Toliko sem hotela reči na članek v »Slov. učitelju«, ker se mi je zdelo potrebno osvetliti njegovo neresničnost in pretiranost in ker sem imela že često priliko, uveriti se do dobrega, koliko slabega izvira za naše učiteljice iz zgrešene vzgoje, raznih predsodkov, ki so posledica iste, in zlasti iz prisiljenega celibata.

Mrakova.



Pismo^{*)}

Češki zložil J. S. Machar. Posvečeno Neimenovani.

So sprach mir ein Weib: „wohl brach ich die Ehe, aber zuerst brach die Ehe — mich!“
Fr. Nietzsche: Also sprach Zarathustra, III. 303.

Ti veš vse. Dobro. A ne išči tukaj, na znaku zadnjem, da midva si nekaj sva nekaj bila, v pismu tem ne išči izgovorov, kesanja grešnice. To monolog je dekle, ko odhaja, (in — roko na srce — več nisem bila kot dekla ti, ki si dajal ji jesti in časih vrgel ji obleko kakšno in ki si milostno jo časih peljal na ples, koncert ali pa v gledališče), ta dekla gre in hoče še to reči, da ni nobena brezdušna igrača: da, da se v času tem je drznila imeti v duši svoje gospodarstvo, imeti v glavi um — čeravno majhen — imeti v srcu glas — in ga ubogati. Glej, kaj si dovoljujem danes jaz! Tako pisati Tebi! Govoriti se drzniti o sebi kot človeku, ki ti enak je! Ah, in jaz te vidim, kako besedica te vsaka vščipne, kot da je majhen škorpionček! Le vse premisli: (in pa zraven praskaj se!)

Ti vedno si bil kras človeške družbe, »izboren pravnik, eden najbistrejših odvetnikov«, (kot pišejo žurnali

vsak dan v sodnijskih svojih poročilih), poslušat tvoje govore so trume prihajale na vsako obravnavo, sodrugi so žolteli od zavisti nad vspehi tvojimi: do solz ti dame, može k sočutju ganil si igraje; dokaze tvoje slepa je pravica s strogo roko vse odobraval, in tvoj kljent, čist kakor majhno dete, v naročje vrnil se je častne družbe; kako sicer si človek v vsem bil vzoren, dovršen mož (t. j.: lagal se nisi, dolgovi ne delal in erotiki svojih sodrugov v klubu morda nisi pravil, pil vedno zmerno, pri tem nosil strogo moderno suktnjo, nerazbite črevlje, v slučaju resnem bil bi tudi branil čast svojo z bliski vzburjenih očí, s pištolo ali sabljo v krepki roki) — a zdaj: ta čast pohojena je v blato, ime, vse tvoje vspehe strgalo je nesramno bitje, ki biló do danes ti žena je, zgrenilo ti življenje.

Kaj, to sem podla! Najpodlejše pa je: privoščila ti nisem te uloge, da ti bi sodil mene, grešno dušo!

*) Te vrste so deloma moja lastnina. Avtorica je prav za prav tista Neimenovana, katere pismo mi je slučajno prišlo v roke. Naj izvoli vzprejeti to posvečenje.

Vem, kakšen lek bi bil ti ta trenotek,
 ko bi ponosnih prsij kot sodnik
 s prekrasno teatralno gesto rekeli
 mi: konec je med nama, prag zdaj hiše
 moje deli življenje najino —
 al' kak drugače — metaforično —
 dejal bi to gotovo. Jaz pa šla bi
 uničena od bliskov tvoje svete jeze,
 in ti bi z mirno dušo šel lahko spet
 v crême družbe, z masko tragiško na sebi,
 a v notranjosti vedel bi, da svet
 ve, kako moško si nastopil in
 kako nesrečen si, kako trpiš —
 privoščila ti nisem niti tega!...

Avtoritete tvoje ne priznavam,
 da ti bi lahko sodil vesti moji,
 ne mislim! Toda, glej, še več, še huje:
 jaz sebe niti obsodila nisem,
 jaz sploh nobene krivde ne občutim.
 Če grem, grem sama in grem prostovoljno,
 za srečo svojo grem iz hiše, ne vsled
 razsodbe.

Jedno pa ti bom priznala.
 Bilo je, da sem te zares ljubila.
 Bilo tedaj mi osamnajest je let,
 sam veš, kako sem bila še otročja.
 Iz pesmij svet, romanov sem poznala,
 bil mi je bajka, kojo preživim naj,
 in čakala sem zagotovo, da bo
 v njem nekaj krasnega. Ljubila sem te.
 Verjela v ljubav sem, verjela vate.
 Ponos in nada moja bil si ti in
 krepko sem se držala roke tvoje,
 kot da moj bog si. Često sanjala sem,
 da jaz le jedna sem izvoljenih,
 ki ji življenje z rožami posuto.
 Tak velik bil si, krasen, vzvišen,
 (ne čudi se, takrat verjela sem to
 kot druga vsaka o ljubimcu svojem),
 mož neoskrunjen, stiskanih prijatelj,
 ki v ognju brani njihove pravice,
 (menila sem, da to je v duši tvoji,
 nikar pa rokodelstvo advokata),
 romane, verze brala sva, sanjala
 nad Schumanni, Chopini vsak dan (vidim,
 kako si moral dolgočasiti se,
 in pomilujem zmučeno ti dušo!
 in vzela sva se...
 Tu sem se vzdramila...

V nočeh teh strašnih, ki za druge morda
 neskončen vir so vse, vse blaženosti,
 trpela jaz sem v gnusu nezrekljivem.
 Rafinovana divja zver me vrgla
 iz čiste, vonjapolne je višave

v smrdečo lužo vmazanega blata
 in mučila, valjala me, mašila
 v oči to blato, v usta, v sluh in dušo —
 in s taboj jaz sem sanjala Chopina
 in vate sem verjela kakor v boga!
 — — — — —

Ti poštenjaški mož, jaz sem spoznala,
 v kak lepi šoli si ti bil v življenju,
 zaklade kakšne v duši svoji nosiš
 in česa meni daješ za delož!

In zvezo to, od Boga posvečeno,
 priznava družba in jo respektuje!
 V teles dveh, duš dveh harmoniji jaz sem,
 norica, najti hotela krasoto,
 a v tem vsak novi dan me videl bedno,
 uničeno, oropano tako,
 da sebe me, ljudij je bilo sram,
 kot da bi naga morala po svetu!
 A ti si le frivolno me tolažil,
 razpletal sklenjeni preseči roki,
 češ, to v zakonu se povsod dogaja...
 Najmanjšega imel ti nisi takta,
 do uboge duše! Ti je umel nisi.
 In konečno, ko zgnusil si se ves mi,
 da s prstom ne bi dotaknila tvojih
 se rok, ko sem ledeno mirno ti svoj
 odpor izrazila — tu nisi vprašal:
 Kam sem jo zvlekel, kakšen sem ji zdaj?
 ne, ti govoril si, kot da si žaljen,
 mar storil bi bil to v dvorani sodni.
 Pa si izjavil, da sedaj boš živel
 na svojo roko. Vem, da živel si,
 čeprav si zvito skrival svoje grehe.
 Hotela vstati sem, otresti blato —
 Zastonj, otróvljena, prevzeta bila
 od njega duša mi je nehoteča.

Dve leti sem tako živela s taboj.
 morda le (če je sploh ti to mogoče)
 Namé si ljubosumen bil — brez vzroka,
 vsled grizenja velike svoje krivde.
 Da ljubosumnost ta ostanek davne
 ljubezni, da je vse končano, znala sem,
 prizadevala sem se napram družbi,
 ti družbi, ki je tebi bog, da bila
 bi tvoja vzorna, gospodinjska žena.
 No, to veš sam, da omrzi nas vse —
 i najkrepstnejša komedija —
 pa jela sem še jaz na svojo roko.
 Današnji moj korak ne zdi se mi, da
 v življenju mojem kak mejnik bi bil, le
 kulis je zmena, igra pa gre dalje,
 in potlej ena nova moška vloga.
 Poznaš ga; kakor hočeš, sodi ga, vse,
 on meni je. Toda vanj vsaj ne gledam

več z iluzijami, ki jih več nimam,
ni ne o sebi (zato hvala tebi!).
Pripravljena sem na vse skušnje,
prevare — in teh bode manje, jedna
bo manj, krasote več ne iščem, (zopet
zahvala tebi) le par lepih hipov,
todá te vžiti hočem z vsakim živcem,
čeprav se krčijo nosovi družbe.
Morda zgubim vse — dost neumno je

življenje, ker se časih kaj ponavlja,
pa spet ima to drugo dobro stran, da
ne preseneti... Vem — — — —

A kaj še pišem?!

Kaj tebi to je mar? Kaj mar sem jaz ti?
Imej se dobro in v »razmere dane«
kako se vživi in nekako reši
ime si dobro, da spet častno stopiš
na forum svoje častne družbe!

Iz zbirke »Zde by měly kvést růže«.

Posl. Ant. Dermota.



Lavra Marholmova o ženi.*)

Priobčil Dragotin Lončar.

Jedro ženskega vprašanja se v veliki večini krivo umeva in tolmači. Večini pomenja to emancipacijo žene od moža, enakost obeh spolov, enakost politično, gospodarsko, enakost sploh. A vendar so vse to pravzaprav le sredstva, s katerimi skušamo rešiti žensko vprašanje, to je: preroditi moža in ženo; ker žensko vprašanje je obenem moško vprašanje in narobe; ustvariti tako razmerje med ženo in možem, ki odgovarja naravnim, gospodarskim, socialnim, kulturnim in moralnim zahtevam nove dobe.

Lavra Marholmova, znana nemška pisateljica, smatra žensko vprašanje v tem pomenu, kakor se navadno kaže, za golo geslo in agitacijsko sredstvo.

Edina sreča žene je: sreča, ki jo uživa žena kot mati, soproga, ljubljenska. Kar uničuje to srečo, to uničuje tudi ženo. Marholmova vidi nevarnost za ženo v celem ženskem emancipacijskem gibanju in zlasti v ženskem študiju, ker vse to uničuje v ženi ženstvo.

Žena zaide na ta način s prave poti na krivo pot, kjer ni več žena. Vse njene telesne sile izsesajo možgani, žena vene in slabi ter prezgodaj gine.

Žensko vprašanje je vprašanje želodca. A to vprašanje so povzročili sebični, slabi možje, ki ne morejo ali nečejo živiti žene.

Mnoga opravila so ženska, n. pr. zdravniški poklic. Toda ženi ne more biti samo ob sebi že sreča in vrhunec sreče, ako postane zdravnica.

Žena ostani žena!

Na prvi pogled bi se človeku zdelo, da je nazarje pisateljice Marholmove izbruh mladostno-sanjave, trubadurske romantičnosti. Toda krivico bi ji delali s takim domevanjem. Njen boj velja oni prenapeti emancipaciji, kateri je emancipacija ne sredstvo, ampak naravnost namen in smoter, kjer se žena povzdiga kot nekak novi — rekel bi — tretji spol ter neče imeti nič skupnega z dosedanjima spoloma. A kdo

je kriv, da novodobna žena zapušča svoje ženstvo, da ostavlja samo sebe ter stvarja iz sebe neko novo bitje? Današnje razmere med ženo in možem, kjer je žena možu poleg tobaka, alkohola in igre naravnost nekako nujno zlo, banalno bitje, ki naj služi njegovim strastem in — konec; kjer sta si mož in žena ves čas svojega življenja drug drugemu tuja, kjer nič ne vesta o duši drug drugega, a se mehanično naj-deta le pri plojenju.

Ženski študiji, neodvisnost žen, enakost, itd. pomenja pravzaprav le težnjo, da se izpremeni današnje razmerje med ženo in možem, da si pribori tudi žena spolno ravnopravnost in dostojanstvo, do katerih ima isto pravico kakor mož. To pa more doseči le z višjo naobrazbo, z gospodarsko zagotovljenostjo, z neodvisnostjo od moža, ki ji zanikuje spolno ravnopravnost in dostojanstvo.

Tudi Marholmova se bojuje za izpremembo sedanjega razmerja med ženo in možem. Toda pri tem se odločno upira preteči nevarnosti, da ne bi žensko gibanje zamenjalo namena s sredstvi, da ne bi v svoji emancipaciji pozabilo, kaj hoče in kako hoče priti do svojega smotra. V tem smislu je njeno naziranje napredno in važno.

Glavni nazor pisateljice Marholmove, da žena bodi žena in ostani žena, zlasti jasno odseva iz spisa »Knjiga žen«, ki je prevedena skoro v vse evropske jezike.

»Knjiga žen« podaja šest takih tipičnih žen, ki so zamenjavale namen s sredstvom, katerim so bila odprta vrata v svet, kjer so našle slavo, niso pa našle samih sebe, svojega ženstva, ker so iskale le svojega kulta, svojega »jaz«, izgubivši zavest o svojih ženskih in materinskih instinktih.

Današnji nazori, ki ne dopuščajo, da bi se žena razvijala primerno nje bistvu, jo silijo, da bi se pretvarjala po možu. Tako tudi teh šest reprezentantinj

*) To poročilo prinašamo, da seznanimo cenjene čitateljice z različnimi naziranjimi o ženski emancipaciji, dasi seveda nikakor ne soglašamo z idejami Lavre Marholmove. Temeljito je ocenil vrednost Marholminih spisov g. Arne Novak v članku »Nove faze moderne žene«, katerega prevod je prinesla »Slovenka« v II. in III. letošnji številki.

ženske emancipacije ni moglo najti v sebi žene, ker so bile razmere močnejše nego njih sila. Izogibale so se omejeni svobodi, trpljenju žene, često i materinstvu. Kljub častem, ki so jih uživale, kljub vsi slavi, s katero jih je svet obsipal, so bile nesrečne in s seboj nezadovoljne. V njih notranjosti je divjal stalen boj med ženo in kultom lastnega »jaz«. Ta notranja razdvojenost je razjedala njih duševne in telesne sile, da so pešale, venele, ginevale. Hotele so zadoščati same sebi, kar jim je zamorilo njih spolno, duševno in čustveno življenje. Vse so skoro v najboljših letih zapustile ta svet.

Žena je duševno in fiziologično prazna posoda. Ona ne ve ničesar o sebi, ničesar o možu, ničesar o veliki uganki življenja — kar doživi, to doživi z možem. Toda novodobna žena, in često najboljša žena, skuša živeti brez moža, hoče biti posoda in vsebina ob enem, svojo praznoto napolnjuje s tujo, neorganično, umsko vsebino, mož ji je notranje in zunanje tuje bitje; vendar pri vsem tem ne more popolnoma zatreti v sebi svojega ženstva — odtod veden boj, žena pri vsi svoji emancipaciji trpi.

Odkod to vse? Ali je krivda le na strani žene?

Ne, tudi mož ne zna biti ženi mož, soprogi soprog; on je sebičnež, ki vse zahteva, sam pa ničesar ne daje, ki ne pozna v ženi drugega nego to, kar hoče v nji najti. Današnja žena pomenja v družbi mnogo manj nego v prejšnjih časih, dasi so njene zahteve veliko večje. Novodobne žene študirajo, pišejo učene knjige, zasedajo vseučiliške stolice, gibljejo se vedno bolj in bolj v javnosti, a vendar so v javnosti manj cenjene nego kdaj poprej. Čim več velja žena kot masa, tem manj velja kot individuum.

Posebno znamenje nove dobe je to, da si nista bila mož in žena v svojem notranjem nikoli tako tuja, kakor sta si sedaj, ko tako slabo umevata drug drugega. Oba hodita svojo pot, ali pa se nervozno iščeta, brzo najdeta, a ravno tako brzo razideta.

Eno je, k čemur je žena ustvarjena, ako je normalno ustvarjena, in to je ljubezen. V možu začenja življenje žene, v možu konča, ker vsebina žene je mož.

Žena naše dobe pa neče ljubiti brez garancij. Delila bi sicer z možem srečo, ne pa tudi nesreče. Zato z veliko previdnostjo ručuna in ugiba, kakšno bo njeno življenje. Toda v tem, ko je svoj slučaj izračunala in poskusila, je letela sreča in nesreča mimo nje — ona pa je ostala sama brez ljubezni, brez vsebine, v modro preračunjenem zakonu brezsrečne sreče ali pa nepričakovane nesreče.

A vendar duša žene je ljubezen. Žena ne more sebi zadoščati, ne zadošča si niti tedaj, ako se za trenotek uda možu.

Ne zadošča ji, da živi poleg moža, žena more živeti le v možu. Novodobna žena zahteva pravico do študij, zahteva volilno pravico, ne zahteva pa pravice, da bi ljubila. Z možem neče ničesar riskirati, za to pa vse na njem kritikuje in piše o tem knjige. Dvojni spol je zanj premagano stališče. Moderna žena postaja nekak srednji spol, nevtrum. Toda žena nima lastne usode, ne more je imeti, ker ne more biti sama. Usodo njeno odločuje mož s tem, kar je sam kot mož, in s tem, kar ji more podati kot mož!

Ni pa vse eno, kateri mož odloča nje usodo; od tega je odvisno vse. Ako že navadna žena ne more pogrešati moža, hoče li spoznati sama sebe, svoje bistvo — koliko manj produktivno nadarjena žena. Ako se ne probudi v nji ženstvo, more sicer začeti svoje življenje kot slavna umetnica, pisateljica, učenjakinja, vendar nje življenje je smrtni boj, tem groznejši, čim silnejša je v njej življenska produktivna energija.

Podobne nazore, kakor tu Lavra Marholmova o ženi, razvija n. pr. Tolstoj ml. o možu v svojem »Preludiju Chopina«, kjer pravi, da najde mož šele v ženi svojo zadovoljnost, potem šele v resnici živi in plodonosno deluje, potem se šele razvija in moralno dozoreva, ko narašča njegova sila in produktivnost.



V g o z d u.

Kot nevesto z girlandami belimi
opletel je smreko srobot,
glej, s svati priklanja veselimi
okorni se bor ji nasprot.
Na kalini pa črni kos sedi
in poje tako, tako žvrgoli:

Kdo: devojko ima,
naj se ž njo zavozla,
kdor je nima, naj žalosten kima.
Oh, neroden si, bor,
neokreten kot štor,

iz dalje le ljubiš in snubiš.
Skoči k nji, pa privij
jo na grudi drhteče, šumeče —
ej, tepec, kdor more, pa neče!

A bor se priklanja, priklanja,
iz daljave le k ljubici sanja.

Gospod Petrin je šel mimo
in je videl vse to in je slišal vse to
in je rekel: »Ta bor je pa pesnik!

Oton Zupancič.

Študentke.

Piše: Zofka Kveder.

(Nadaljevanje.)

IV.

Šaša Timotejevna in Bolgarka Ana Bogdunoff sta postali prijateljici, — sam Bog vé kako. Ana je kmalu zvedela vso afero, ki se je odigrala tedaj v penziju gdč. Fürst, in Liza Aleksandrovna ji je postala nekam tuja. Nenavadno pa jo je privlačila interesantna prikazen Šaše. Zvedela je bila, da je Šaša obolela, in ker je vedela, da nesrečna Rusinja nima med študentkami prav nikakih simpatij, prav nobene, ki bi ž njo občevala, je sklenila, da jo obišče.

Šaša Timotejevna morda še sploh nikdar ni imela ženskih posetov, zato jo je obisk male, dobrodušne Bolgarke tako presenetil, da je postala vsa sentimentalna. Toliko, da se ni zjokala, ko ji je Ana podala roko in se smeje pripravljala, da sama skuha obligatni popoldanski čaj, ker je Šaša ležala v postelji.

— Kako je to, da ste prišli? — je vprašala potem. — Ali se nič ne bojite, da izgubite ves ugled? Jaz sem namreč... No, menda ste čuli, kaj mi je dejala vaša prijateljica? — je pikro pristavila.

— Čemu, da vse ponavljate? Postopanja Lize Aleksandrovne ne odobravam, prišla pa sem zato, ker ste mi simpatični. Ne mislite, da me je le gola radovednost privela k vam. Meni ste res simpatični, — je ponavljala Ana. — Prepričana sem, da ste mnogo boljši, nego vaš glas, da ste tudi mnogo boljši, kakor je vaše življenje. Jaz vaših nagibov, ki so vas do vsega tega doveli, ne poznam, vsekako pa sem prepričana, da ste prebili mnogo bojev in trpljenja. Toda, o vsem tem molčimo, kaj ne? Jaz sem prišla samo tako na obisk k vam in, če želite, pridem večkrat. —

In Ana je res večkrat prišla k Šaši. Ko si je po nekoliko dneh Šaša zopet opomogla, se je vse čudilo, da se je takoj izselila iz svojega luksurijoznega stanovanja in si najela sobico v četrtem nadstropju prav v tisti hiši, kjer je stanovala Ana. Kakor je prej skoro nikdar ni bilo na predavanja, tako jih je zdaj redno pohajala. Z Ano sta si doma kuhali jed. Šaša je prodala vse svoje nakitje in veliki del svoje potratne obleke. Na sprehod sta hodili skupaj in tudi v vseučiliščno čitalnico sta zahajali zajedno.

Študentje so kaj čudno gledali to izpremeno, in s početka se je Ani večkrat pripetilo, da so jo prav dvomljivo pogledovali, da, ta in oni jo je nekako porogljivo, prav nič spoštljivo ogovoril. Nekako osupnjeni so bili, ker se ni le Ana, ampak tudi Šaša vedno držala hladno in nepristopno, in nakrat se je začulo hihitanje.

— Spreobrnjenje, spreobrnjenje!... Marija Magdalena! —

Kjerkoli je Šaša hodila, povsod se je čulo za njo zaničljivo posmehovanje, in tudi iz Ane so se jeli nekateri norčevati.

— Apostol! — je slišala Ana včasih ironičen klic za seboj, ali to jo ni motilo; mnogo bolj jo je bolelo ponašanje Lize. Zahajala je k nji, kakor navadno, ali o Šaši ni govorila, — niti z daleka ni nikdar spomnila vse stvari. Kar nakrat pa jo je Liza sama vprašala:

— Ali res, da stanuješ z ono Timotejevno skupaj? —

— Da. —

— Da!?! — se je zgražala Liza. — Slišala sem, da sta dobri prijateljici? —

Da, tikave se zadnji čas. —

— Tako-o? — je dejala Liza zategnjeno, potem je pristavila: — Potem moram jaz pač odstopiti? —

— Kako? —

— Od najinega prijateljstva — mislim. Saj veš, tak trifolj bi se ne zlagal, — ti me ne boš mnogo pogrešala. —

Ana se je ujezila. Tako ozkosrčno ponašanje ji je bilo vendar nekoliko preveč, zato je dejala, kolikor mogoče mirno in hladno:

— Kakor želiš. Sicer pa ti povem, da bi se ti prav ničesar ne zgodilo, če bi občevala s Šašo Timotejevno. Duhovita je in talentirana, in od one njene frivolnosti ji ni prav ničesar ostalo. Jaz res ne vem, zakaj se je naj ogibljem; da bi jo radi njenega prejšnega življenja prezirala, zato nimam niti najmanjše pravice, in mislim, da tudi ti ne. —

— Imave pač različne nazore, — je odvrnila Liza.

Ko je Ana odhajala, je ni zadrževala, niti vabila, da zopet pride.

Zvečer sta sedeli s Šašo v malem parku pred univerzo, odkoder se je videlo doli na mesto in daleč venkaj na jezero. Njini pogovori so bili resni in redkobesedni. Nikdar ni Ana vpraševala Šaše, kaj misli, nikdar ni kakorkoli skušala vplivati na njo. Bila je samo dobra in odkritosrčno prijazna ž njo, in gotovo je njo samo ta izpremena Šaše najbolj presenetila. Ana se je učila vsak dan pozno v noč, rekla je, da hoče konec semestra položiti prvi rigoroz. Zdaj sta se pogovarjali o gmotnih razmerah. Šaša je imela samo ono, kar je izkúpila za svoj nakit, in to ni bilo ravno mogo; treba bi bilo poiskati drugih dohodkov.

— Anonciraj! — je svetovala Ana, — francoščino lahko poučuješ ali tudi eventualno ruščino. Nekaj se že najde, tebi ne bo težko. Sonja Ivanovna je lani prepisavala premožnejšim vseučilišnikom di-

sertacije; o neki Nemkinji sem čula, da hodi vsako popoldne v neko rodbino varovat otrok. Že kaj dobimo! —

In Šaša ji je pritrjevala in delal naklepe. V svojo bilježnico si je zaznamovala cel red naslovov vsakojakih posredovalnic, podpornih društev in privatnih imenitnikov, od katerih bi bilo upati kaj dela.

Takoj drugi dan se je hodila predstavljat in vpisovat; anoncirala je in se priporočala nekaterim profesorjem, da jo imenujejo, če bi kedo iskal kakih instrukcij, domače učiteljice ali kaj podobnega. Toda ni šlo tako brzo, kakor si je mislila v začetku; minil je teden, minila sta dva, ona ni našla niti jednega mesta, niti jedne družine. Poleg tega pa Ana že štirinajst dni čez navadni čas ni dobila od brata nobene pošiljatve. Pisala mu je, da, celo brzjavila, a dobila ni najmanjšega odgovora. Jelo jo je skrbeti, in s Šašo sta še bolj štedili, kakor navadno. Zjutraj in zvečer sta pili čaj, opoldne ste si napravili kaj malega iz jajec in mleka, včasih sta jedli sam krompir s sirovim maslom, a vendar jima je še za ono primanjkovalo denarja.

Zastavljali sta po redu zdaj to, zdaj ono. Šaši je bilo žal, da je koj v začetku z denarjem, ki ga je dobila za prodano zlatnino in obleko, plačala šolnino; tako bi se bili vendar dlje vzdrževali. Izposodili sta si pri ruskem podpornem društvu nekaj frankov in pazili, da vztrajate ž njimi čim dlje. Ana se je jezila nad skopim bratom in mu dan na dan pisala pisma, zdaj proseča, zdaj jezna, polna predbacivanj in natclcevanja. Tudi ona je začela iskati instrukcij, prepisovanja, kakoršnega koli opravila, ali, kakor ukleto, ni bilo dobiti ničesar. Vsaki dan sta prebirali s Šašo curiške liste, pisali cele kope ofert, ne da bi sploh prejeli kak odgovor. In pri vsem tem sta hodili na predavanja in se učili, kakor na tlaki. Štedili sta celo na petroleju, hodili sta zvečer spat, kakor hitro se je stemnilo, a zato vstajali zjutraj že pred zoro.

Ana je zgubila v teh tednih malone vso svojo živahnost in hudomušnost. »Moderni« holgarski pesnik Dimoff, ki je tudi priromal začetkom semestra iz Berna k curiškemu jezeru, je redno vsaki dan poizvedoval po njenem zdravju in zmajeval z glavo. Gledal jo je milo in zaljubljeno in ob vsaki priliki tolmačil svoje nazore o simpatiji duš in src in razlagal in utemeljeval svoje misli o blagoslovu prijateljstva, ljubezni in mejsebojnega zaupanja. No, Ani ni bilo do tega, da razloži svojemu domišljavemu in površnemu sodeželanu svoje skrbi. Včasih se je vkljub vsej tesnobi malo ponorčevala ž njim, kar pa ga ni zheniralo, — nasprotno vselej je zadovoljno zavihnol svoje črne brke in dobrodušno dejal:

— Le norčujte se, le! To je le znak vašega normalnega stanja! —

Njej je njegova plitkost večkrat presedala, no, vsejedno mu je dovolila, da jo spremi domov, in če je spodaj pod oknom zažvižgal: »Šumi, šumi Mária...« navadni signal bulgarskega študentstva, se je ona skoro vselej prikazala pri oknu in zamahnila z roko, kar je pomenilo, da mu je dovoljeno, da opravi svoj navadni, polurni poset.

On je bil skoro edini, ki je smel obiskovati Ano. Ona je trdila, da jo njegovi poseti vslej osvežijo, smatrala je ta obisk kakor neko duševno vajo svoje hudobne duhovitosti in svojega imenitnega satirčnega talenta.

Ali nekoč je zastonj požvigoval pod oknom. Okno, visoko gori v četrtem nadstropju, je bilo zaprto, celo zavesa je bila napol spuščena. Nekaj časa je še čakal, potem je nevoljno odšel, meneč, da ni Ane, ni Šaše ni doma.

No, bili sta obe doma. Sedeli sta vsaka na jedni strani mize in topo gledali pred se. Sredi mize je ležal gostopopisan list; že nekaj ur sta sedeli tako topo, nepremično in brez besed. Ko je zjutraj pismonoša prinesel priporočeno pismo, oveselili sta se obedve.

— Gotovo piše brat, da je denar že zdavnaj odposlal. Enkrat se mi je že tako zgodilo, da je zastala pošiljatev na pošti, samo ne tako dolgo! — je razlagala Ana, ko je podpisavala receptis.

Nestrpno je odtrgala kuverto a takoj osupnjena zastala. Pisava ji je bila povsem tuja, neznanca. Pogledala je omot, pa tudi adresa je bila pisana enako; v hitrici ni bila opazila. Temne slutnje so ji hipoma prevzele dušo, in srce ji je razburjeno bilo, prav gori v vratu. Sela je in se strahom jela čitati. Ali že po prvih vrstah so jo polile solze. Vrgla je pismo od sebe in tarnala in zvijala roke, kakor v groznih mukah.

Šaša jo je objela krog pasu in jo skušala pomiriti, ali še dolgo ni mogla razumeti, kaj se je zgodilo. Nazadnje je rekla Ana samo:

— Umrl je! —

Šaša je razumela, kaj to pomenja; pustila je Ani, da se razjoka.

Še vsa v solzah, je vzela Ana zopet pismo in ga čitala na glas. Pisal ga je oče njene svakinje, bratove žene. Naznanil je brez ovinkov, da je brat umrl na vnetju pljuč, da ni ostavil najmanjšega imetka, da, celo dolge, da so njegovi otroci in žena zdaj pri njem, da ne vdobe morda nikake pokojnine, ker je brat še-le samo nekaj let služboval, in da v takih okoliščinah Ana seveda ne more pričakovati nikake podpore. Da, koncem pisma ji je še očital, koliko je brat žrtvoval za njo, in se jezil nanj, da bi bilo pač bolj pametno in naravno, da je skrbel za svoje otroke in ne delal zaradi učenih muh gospodične sestre še dolgov.

(Pride še).



Zavod sv. Nikolaja v Trstu.

Zavod sv. Nikolaja v Trstu ni nikako veliko in imenitno podjetje; blesteča imena in naslovi niso z njim v zvezi. Zavzela se ni zanj nobena visoka oseba, da bi ga sprejela v svoje mogočno okrilje ter ga grela z žarki lastne in druge milosti... Zavod sv. Nikolaja ni nikaka umetna cvetka, zasajena in gojena le zato, ker višji, t. j. bogatejši krogi hočejo tudi deležni biti na socialnem delu ter dajati »miloščino« revnemu in zanemarjenemu proletarijatu. Saj delovati v »dobrodelnih« družbah in tam nekako oficijelno skazovati dela usmiljenja — to je vendar nekaj, kar spada v program »boljših«, »višjih« krogov, kar spada takorekoč k »bontonu! Kdo bi se časih ne spomnil revežev z manjšo ali večjo miloščino?...

Mnogo je dobrodelnih zavodov, ki sicer store marsikaj dobrega, katerih delovanje pa je vendar omejeno, pristransko in nepopolno, ker ima za temelj neko umetno, prešerno dobrotljivost, ne pa nesebičnega pristnega čuta človekoljubja, ki ne skazuje usmiljenja, marveč vrši le dolžnost, udano in iskreno.

Drugače je nastal in obstoji zavod sv. Nikolaja.

Ideja, da bi se zasnovalo zavetišče za brezposelne služkinje v mestu, kamor prihaja največ naših deklet in kjer so najbolj izpostavljene nesreči — v Trstu, je prišla in se tudi uresničila po priprosti ženi, katere sredstva so obstajala edino le v globokem prepričanju, čvrsti volji in velikem človekoljubju. Ko je izrazila svojo idejo o ustanovitvi zavoda za brezposelna dekleta svojim znankam, so se jej iste glasno smejale v obraz, češ: brez vseh gmotnih sredstev in brez vsake protekcije misliti na tako snovanje, je pač le smešno, neumno! A vrla gospa ni obupala nad takim porazom pri svojih pesimističnih znankah, to je ni zmedlo v njenih namerah, dasi jo je pač gotovo bolelo. Obrnila se je nato do onega sloja, kteremu v blagor je hotela delovati — do služkinj samih. In res je njena ideja tu našla popoln odmev, popolno umevanje.

Če pogledamo danes v zapisnik zavoda, najdemo v začasnem, ustanovnem odboru razun gospe Škrinjarjeve same služkinje, ki so takoj pristopile kot udinje in podpornice ter položile prve novce, poleg darů v znesku 20 gld., ki je došel bodočemu zavodu od nekoga ga. duhovnika. Od tedaj naprej so služkinje najzvesteje vnete za napredek in prospevanje zavoda. Mnogo govori tudi okolnost, da je premoženje zavoda znašalo ob ustanovitvi komaj nekaj nad 20 gld., a danes je, poleg mnogih premičnin in do avgusta plačanega stanovanja, v blagajni še svota okolu 800 K. Tudi se je v tej dobi razdelilo mej služkinje različnih podpor.

Vse navedeno je zelo značilno za zavod sv. Nikolaja, ki deluje tiho, oprt na človekoljubje in ne

na tisto visoko, blestečo miloščino »imenitnih« gospa, kakor je to v navadi skoro pri vseh drugih podobnih društvih in zavodih. Pred vsem pa temelji zavod sv. Nikolaja na samopomoči, kar ga posebno odlikuje in kar ga posebno razločuje od drugih enakih ustanov. Vsaka služkinja namreč, ki hoče imeti pristop v zavod, mora biti redna udinja ter plačevati mesečno pristojbino 20 kr. Ako pride kako dekle prosit zavetišča, ki še ni udinja, vpisati se mora takoj ter se — ako nima denarja tedaj — zavežati, da bo udnino plačala takoj, ko si bo zaslužila denar. Vsaka udinja ima potem v brezposelnem času pravico do brezplačnega stanovanja v zavodu in do brezplačnega posredovanja za novo službo. Seveda je o tem tudi takih deklet, ki potem v službi rada pozabijo na svojo dolžnost in ne vplačujejo udnine; večina pa se zvesto oklene zavoda.

Tako se v dekletih vzbuja čut za samopomoč in samozavest. Ko pridejo v zavod, se čutijo tam popolnoma domače; ne muči jih neprijeten, poniževalen čut, da vživajo miloščino. Kako blago vpliva to sosebno na priprostega človeka, vé vsakdor, ki količkaj pozna človeško dušo.

Da, zavod sv. Nikolaja je pravi dom deklet. Sicer prihaja le malo vesti o njegovem delovanju v širšo javnost, a vendar se v tem zavodu vrši dan za dnem sila važno delo: otimlje se dekleta propalosti. Docela krivo sodi, kdor misli, da je zavod sv. Nikolaja samo za pridna in nepokvarjena dekleta in da bi imela biti njegova vrata zaprta vsem onim nesrečnicam, ki so tavale v zmoti in temi, ker niso imele nikogar, ki bi jim bil prižgal luč spoznanja. Saj potem bi se odrekalo pomoč najpotrebnejšim in najnesrečnejšim, in zavod bi vršil le na pol svojo nalogo; on bi le varoval, ne pa tudi reševal.

Zanimivo in ob enem žalostno je opazovati to služeče ženstvo, ki prihaja v zavod, in slišati njegovo mnogovrstno zgodovino. Tu so hčere malomarnih starišev, ki se niso nikdar trudili, da bi vcepili v njih dušo višjo človeško zavest o poštenju in časti, ki se nikdar niso bali za njih neomadeževanost in jih nikdar niso učili spoznavati čednost. Kako tudi! Saj vsega tega niso sami nikdar poznali. Koj potem, ko je dekle nekoliko odrastlo, poda se navadno v mesto, o katerega življenju si je naslikalo razkošno podobo v kričečih barvah. Čudo ni, ako se o prvi stopinji spodtakne in pade. V svoji nevednosti ne vidi nikakih mej med dobrim in zlim; nikogar nima, ki bi ji prijateljski ponudil roko ter jo vodil na pravo pot. Gospodinja vidi navadno v njej le malovredno, pokvarjeno bitje, ne da bi iskala vzrokov ter jo skušala pridobiti za pošteno življenje. Vsaka jo prej ko prej odpravi iz hiše, kajti: kdo bi se ubijal še s tujimi ljudmi! Tako tava

reva zgubljen od službe do službe, iskaje si za zaničevanje nadomestila in tolažbe pri propalih, umazanih moških. Potem pa jo nekega dne kaka znanka ali tudi redarstvo pošlje v zavod sv. Nikolaja. Tu jo sprejmejo resno a prijazno. Kmalu se čuti mej drugimi služkinjami domačo, ker vidi, da je ne prezirajo, ne zaničujejo, da ima prav toliko pravice kakor vse druge. Neizrečeno dobro ji dene nezavedni čut, da tu se ji hoče dobro. V zavodu Sv. Nikolaja — veje duh, ki nikakor nima na sebi tiste trde, samostanske strogosti, ki zahteva brezpogojno, suženjsko izpolnjevanje hišnih predpisov, o čemer je čednost sama potisnjena v ozadje, kajti smoter je v prvi vrsti korist in zunanji ugled zavoda. Baš v takih razmerah pa naj bujnejše cveteta farizejstvo in greh. V zavodu sv. Nikolaja pa nihče ne zapoveduje čednosti, tu se le navaja k čednosti iskreno in prijateljski, po domače, brez strogih govorov, dolgih skupnih molitev, kakor je to navada v zavodih pod redovniškim vodstvom. Tu je vsako dekle svobodno kakor doma, skrivati ji ni treba licemerski svojih vsakdanjih skrbi in želj; tu imajo smisla za vse nje težnje, za vse neprilike, katere ji prinaša življenje sredi med svetom. Tu razumevajo tudi nje slabosti, ne proklinjajo je radi njih; pač pa najde v zavodu najboljših svetov, ki se prilagajo resničnemu življenju, kakor jih zamore dati le dobra, izkušena mati. Ta duh, ki vlada v zavodu, odpre tudi najtrje srce dobri, blagi besedi. Čeprav je marsikdaj ukoreninjeno slabo nagnenje pri kakem dekletu močnejše nego dobra volja, vendar brez vsakega moralnega haska nobena ne zapusti zavoda. Nekaj iskric vsaj jej za vedno ostane v duši, da v njej ne zavлада več tista temna, brezupna noč. Seveda, marsikatera še pade časih potem kot žrtev priložnosti in svoje nemoči v slabem nagnenju, a sedaj vsaj ve, da pade ter se skuša vedno zopet vzdigniti, obžalovaje svoj pad. Treba je le kakega slučajja, da ji iskrica v srcu vzplameni, in rešena je za vedno pogube. V tem je velikanska zasluga zavoda sv. Nikolaja, ki je tako že mnogo deklet otel, da niso zašle v gotovo pogubo: v močvirje prostitucije.

Kdor hoče do dobra spoznati vse nevarnosti, ki prete v Trstu neizkušanim in še zlasti lahkomišljenim dekletom, ki si pridejo tusem iskat službe, mora dotičnice čez nekaj mesecev same čuti pripovedovati, kaj vse jih je dohitelo, kako se jih je pehalo zlu naravnost v naročje, kakor da se je vse zaklelo proti njih poštenju. Odpre se na.n pravo peklo človeške zlobe in moralne pokvarjenosti; tu človek stoprav spozna, kaka ostudna gniloba ima svoje torišče mej omikano družbo, kako rafinirana so sredstva, s katerimi se naša zdrava dekleta zablajo v propast,

na kako brezsraven način se jih ropa časti in poštenja, da se jih potem prepusti blatu in sramoti! Kakor varno пристanišče stoji sredi tega morja propalosti zavod sv. Nikolaja, nudeč dekletom zavetja. Prav ceniti ve vrednost tega doma služkinj le tisti, ki pozna nevarnosti, katerim so dekleta izpostavljena v Trstu.

Kako vedo poštene tržaške rodbine ceniti zavod sv. Nikolaja, priča dejstvo, da se vedno več, tudi italijanskih in nemških gospodinj, v zavodu oglašajo za služkinje, tako da zdrava, uporabna in pridna dekleta vdobe primerno dobre službe najdalje v 2—3 dneh, ne da bi jim bilo zato treba izdajati denar — ter se potikati po posredovalnicah. Gospodinjam pa, o katerih je znano, da se surovo obnašajo napram služkinjam ali sicer ž njimi ne postopajo dostojno, ne stojijo dekleta iz zavoda sv. Nikolaja nikakor več na razpolago.

Zavod sv. Nikolaja pa ima tudi to zaslugo, da navaja dekleta k varčnosti ter vrši rodoljubno dolžnost, da svetuje dekletom nalagati svoj denar v slovenskih denarnih zavodih. Lep uspeh se kaže že sedaj: vodstvo hrani namreč prilično število vložnih knjižic, ki so lastnina naših služkinj.

Zavod snuje sedaj svojo knjižnico. Seveda je pričetek skromen, ker razpolaga isti le z malimi sredstvi. (Opozarjamo na »prošnjo« koncem našega današnjega »listka«. Op ur.)

Odbor, ki je, kakor naj omenimo mimogredé, sestavljen iz rodoljubnih gospô in gospodičen ter s l u ž k i n j, je nadalje sklenil v predzadnji seji, delovati na to, da bi se v jeseni v zavodu pričelo prirejati razna podučna predavanja.

Še mnogo drugih željâ goji odbor v prosep zavoda, a mora ž njimi čakati, ker ga ovira nedostajanje gmotnih sredstev. Trdno pa upa v boljšo bodočnost, da se zavod vedno popolnejše razvije in napreduje temeljem društvenih dohodkov, ki obstoje iz pokroviteljnine (enkrat za vselej 100 K), ustanovnine (enkrat za vselej 40 K), podpornine (na leto 2 K), redne udnine (mesečno 40 st.) in radodarnih doneskov.

»Slovenka« si šteje v dolžnost, da poziva vedno zopet naše rodoljubkinje in rodoljube, pa tudi naše služee žensstvo, da se vsi o vsaki priliki radi spominjajo toli potrebnega zavoda sv. Nikolaja ter mu pristopajo vsaj kot podporni ali redni udje. Saj, kar je Ciril-Methodova družba za našo šolsko mladino, to je zavod sv. Nikolaja za našo odraščeno žensko mladež, ki je prisiljena iskati si kruha v tujini. Oba zavoda sta v resnici potrebni narodni postojanki.

Ivanka,



❁ ❁ ❁ Listek. ❁ ❁ ❁

Književnost in umetnost.

K naši sliki. Evo, drage čitateljice, prve naše slike, ki jo prilagamo današnji številki. Kot priloga ne krati že itak ozkega prostora »Slovenke« ter nudi možnost, da jo lahko denete v okvir ter obesite v svojo sobo. Gotovo bo dičila vsak salon.

Predmet je »Pietà«, kar pomeni v navadnem življenju sočutje, pobožnost, ljubezen do sorodnikov. V obrazujoči umetnosti pa pomeni ta italijanska beseda predstavljanje Matere Božje z mrtvim telesom sina Božjega, ki ga drži navadno v naročju. Mnogo umetnikov, slikarjev in kiparjev, vseh dob se je bavilo s tem veličastnim predmetom, v katerega so polagali najglobljo bol in tugo. Najslavnejši v tem oziru je kip Michelangelov, ki se nahaja v cerkvi sv. Petra v Rimu. Kip je izdelan v nadnaravni velikosti. Izmed slikarjev sta obrazovala »Pietà« zlasti Bellini in van Dyck. Rietschel nam je prikazal Marijo, ki kleči na strani mrtvega Krista. Izmed ostalih umetnikov, ki so upodabljali ta predmet, naj imenujemo še Duprėja (v Sieni), Löffftza (v pinakoteki v Monakovem) in Böcklina (v narodni galeriji v Berlinu). Kakor vidijo naše čitateljice, tudi naša slika nikakor ne zaostaja za podobami drugih slavnih mojstrov.

Xeres de la Maraja — Milan Begović. Knjiga Boccadoro. 1898—1899. Zagreb 1900. Naklada kr. sveučilišne knjižare Franje Suppana (Rob. Ferd. Auer). Tisak C. Albrechta (Jos. Vittasek). Cijena K 2.—

Najveća je zasluga mladjeg pokreta u Hrvatskoj, što je kao prve točke svoga programa istakao: slobodu stvaranja i razvijanje individualnosti. Nesnosljiv bijaše postao kužan vazduh, u komu je naša književnost životarila. Izim nešto malo časnih iznimaka, stvaralo se većinom po šablona. Čudna je bila ta umjetnost, koja, mješte da služi istini i ljepoti, radije robovaše svim mogućim obzirima, a tih bje i na pretek. Dodjoše mladji i rekoše: »Što je mlado, što pokazuje istinito čuvstvo, to neka bude za nas. Što nije istinito, na duši istinito, odbijamo. Ne trebamo surovosti, što no se licemjerno ogrće plaštem morala i konvencionalnih zakona; nama treba živog srca, istinitog čuvstva«. (Poziv »Mladosti«, 1897). Mladji su pokrenuli svoj list, koji je istodobno bio jedino zaklonište slobodna stvaranja; što se drugdje već i uzakonilo, kod nas je još iziskivalo odlučnu borbu. Dok drugi narodi broje čitave legije velikih, izrazitih literarnih imena, dok se malena Norveška ponosi Ibse- nom i Björse- nom, nama ne preostajaje drugo, nego — mirna, konservativna idilika, koja je karakterisovala našu literaturu od ilirskih vremena do u posljednje doba. Tekar pri nastupu mladjih odahnu- smo. Poslije duga i kužna zatvora u tmići obveselilo nas svjetlo, obradovasmo se zdravu, opojnu, svježem zraku. Mladji su odlučno prešli ograde, otresli se tradicijonalnih presuda, i pokušaje, da pred svijet iznesu čuvstva, osjećaje, porive onako, kako niknuše u njihovoj duši, bez da se pokore cenzuri svega »što se može i ne može«. Tako je niknuo kod nas iskren subjektivizam, koji se najbolje odražuje u lirici.

Medju prve raprezentante te lirike spada Milan Begović. Nije on novajlija na književnom polju, jer

je više godina, da susrećemo njegovo ime na prvim mjestima naših literarnih listova. Prvu je zbirku svojih »Pjesama« našta-mpao još godine 1896, dakle prije pokreta mladjih, u eri blaženog tutorstva. I ako te pjesme nose biljeg svoga vremena, i ako izgledaju da su sas- ma druge fakture, nego li posljednja zbirka »Boccadoro«, ipak, ko jih bolje prouči, moći će odma da uvidi, e ih je porodila ista raspoložba, samo tamo nešto prikrita, ovamo naprotiv očita. Prva zbirka nosi dobar broj reflektivnih pjesama, ali ove, što se tiče dotjeranosti i plastike, zaostaju za ljubav- nim (Gretchen). Begović je erotike par excellence; u nasladi, strasnoj, podražljivoj nasladi traži oduška svojoj južnoj sjetilnoj naravi. Takav vam je Begović u »Pjesmama«, takav Xeres v »Boccadoro«. Nego, dok u prvoj zbirci zna vješto, da platonizmom zaodjene jake porive svojih čežnja, u drugoj knjizi nje- gova erotika probija elementarnom snagom:

— Koli je slatko na travi, u tmini
usne na usne, a grudi uz grudi
biti, o Zoë; lahor zrakom bludi,
strastveno dršču zvezde na vedrini.

I ostat tako dugo, u tišini
noći i tajne, gdje ne ima ljudi,
da duša klone, misl da poludi,
jedno smo biće da nam se pričini. (str. 28).

To je ono značajno, što dijeli Begovića od Xe-resa, što odvaja mladje od starijih.

Da bolje upoznamo pjesnika, najbolje će nam poslužiti njegov umjetnički credo: »Umjetnost ne poznaje nemoralnosti — nemoralan je samo onaj, komu razgrijana fantazija budi zle osjećaje. Ljepota je uzvišeno čedo božije. Njezino djelovanje prelazi granice dobra i zla. Ona je najprva potreba ljudskom duhu i prenaša ga u krajeve bezgraničnog uživanja, koje odbija svako bestijalno nagnuće i svaki interes. S njom se ne barata kao s trgovačkom robom. Svaka umjetnost, koja služi bud kojoj svrsi — ne može da bude lijepa. Ljepota nije da te zlom zadoji, ni da u tebi budi dobrotu: ona je takav sjaj, koji da pojmiš — valja ti biti u duši dobar i pitom; a onda je uzalud iskati od nje da te nauči onomu, bez čega ne možeš da dodješ do njezine visine. Ljepota je kao sunce: lutajući po tmini ne će nikad čovjek do njega. I onaj, koji izravno ide k njojzi, da pomoću njenom postane sposoban poimanju uzvišenoga, nalik je na slijepca, koji čim progleda, hoće da upozna svjetlo u suncu. Oči će mu zablještit i oslijepiti će ponovo. Takovi ljudi zovu se mračnjaci. Na takove neka se ne osvrće umjetnik: pisali oni ili borili se protiv uzvišena nadahnuća — sve to neka se s prezirom zabaci. Prašina, kojom vjetar vije u dolini, neće nikad moći okaljati djevičanski snijeg, koji na vrhovima planina sjaje u svojoj bjeloći. Tko će istisnuti ideal ljepote iz našega uma? Ta to je naša religija. Umjetnošću mi samo širimoz kroz barbarsku tminu, kroz divlje predsude ljepotu, to »najveličajnije«, što posjeduje duša čovječja. Njoj mi moramo služiti ropski: sklad boja i oblika, sklad zvukova i stihova njezine su misli i svaka se u njoj odražuje — kao duša smrtnika u licu Svevišnjega.«

(»Umjetnikovi zapisci.« Nada. 1900.) Na ovakovim je umjetničkim načelima gradjena zbirka »Boccadoro«. Samo vječna, beskrajna ljepota! Nema tu nikakove filozofije, nikakovih uzdaha, već čista, najrafinovanija umjetnost. Begović je u umjetnosti aristokrata, a njegova je deviza: l' art pour l' art. Daleko od običnog društva, daleko od svakdanje borbe, prenijela ga fantazija u prošlost, u nekakav drugi svijet, gdje se podao sav poganskim zanosom čaru prirode i nasladi ljubavi. Mješte da razbija glavu raznim problemima današnjeg života, radje on zove:

Oj Kupidone, hodi, danas ćemo
bježat kroz paprat i kroz gusto granje,
tražeći Liepu — pa da započnemo
ljubavnu borbu, srca osvajanje. (str. 17).

I ta se ljubavna borba proteže kroz cijelu knjigu: nježna u »Sonetim milinja«, pohotna u »Sixtinam čežnje«, podatna u »Poljima«, tajanstvena u »Mističnim sonetima.« Proteže se sad jače, sad slabije vječna ta ljubav, koja je toli silno prirodjena nježnoj, rekao bih: djevojačkoj, duši Xeresovoj. Osobito na otvorenom polju, u slobodi slatkoj, ovi osjećaji izbijaju najjačom silom i prepliću se sa velikim udivljenjem prirodi, tom prvom izvoru ljepote:

Hoću te vjenčat, Zoë, u poljima,
gdje tlo je ravno, plodno i podatno,
na kome hlada do noći ne ima, i dr.

O sretni piru u slobodi široj,
na žaru ljetnom i uz cvieće divlje,
družicu drug gdje radosti u pirnoj
ljubavi k žrtvi sprema i pozivlje (str. 48.)

U »Mističkim sonetima« nema više tog zanosa za prirodom »kada sije zlatno sunce u sto plama.« Ne nikoše oni na poljima, medju zrelim žitom, već ih porodila zagušljiva magla velegrada. Poslije poganskog obožavanja naravi, poslije veseloga poklika života i mladosti, kao da stupamo kroz gotska vrata sredovječnih katedrala...

U oblacima tamjana, uz svuke
čarobnih harfa i tananih frula
stojiš, o Zoë, a bijele si ruke
skiopljene, moleć, u vis uzdignula (str. 93.).

Krasni su i soneti muzični, osobito Rafaelov Violinista:

Titraju strune tvoje kô ushitna
duša kad titra pred čudom ljeposti,
a s njih u slatkoj, nježnoj turobnosti
dižu se rajski zvuci. Tvoja kitna
s ganuća kosa trepti kao sitna
na vjetru trava. Čežnja bezsmrtnosti
i uzvišene krjepost umjetnosti
na čelu tvome sjaje nedohitna (str. 101).

Neznam: »da li se je mogla uzvišena glazba, što zvuči iz one harmonije boja, prenijeti u skladnije zvukove?«

Čitajući Begovića, prenosim se u ono zlatno doba, kad se u Italiji započimalo novo doba kulture, kad se pojavila Renaisanca. Umjetničko-poganskim duhom, kojim je ona bila zadojena, zadahnuta je i ova zbirka pjesama. »Ballade« nas prenose pod krasno nebe slavne Jelade, medj lijepe Drijade i zamamne

Sirene. Pjesnik moli Fauna, nek mu pomogne, da uhvate Lijepu:

Ja ću je primit za ruke tanane,
u slatkoj borbi nju ću nadhrvati,
izljubit žarke usnice i lice,
a ti ćeš frulom krik još nadjačati,
da ne sjete se njene drugarice (str. 62.).

To je triumf mladosti i užitka, triumf ljepote i razkoši.

Najbolje ova zbirka uvjerava, kako je Begović u našoj književnosti mastor forme. Niko nije dostigao melodiju i ritam njegova stiha. Kad me je jednom neko upitao, ko bi mogao kod nas da pokuša prevadjeti D' Annunzio, odma mi pade na pamet Xeres. Niko, kao on, ne posjeduje onu divnu sposobnost, da obične riječi poredi na način, da nam pribave užitak glazbene melodije.

Čujte samo iz 10. Pastourelle:

A vi, zbogom, vedre paše,
na kojima stado naše
plandovalo sretne dane! (str. 68).

Najljepši su svakako u cijeloj zbirci preludiji spod: »Harfa« i »Bršljan«, jer se tu bogatstvo ideje takmi sa ljepotom forme; a najkarakterističnija je po samoga pjesnika prekrasna pjesma »Na izvoru slasti.« Evo nekoliko stihova:

— »Hodite k meni, što žedjate divlje!
Ko s ovog vrutka pije, okusit će
najveće slasti« — djevica pozivlje

takmace ljute. — »Prolazno je žiće:
tek u užitku sva je sreća. Ljepost
vječita ja sam. Ja kroz vaše biće

prosut ću svoju uzvišenu krijepost.
Bez mene sve je pustoš i golota,
bez mene sve je umrlost i sljepost.

Hodite, željni slasti i života:
U svakoj leži ovog pića kapi
neizmjerna, nedosežna milota«. — (str. 83.)

Begović nije samo aristokrata u obradbi i u stilu, ama i u sujetima. U »Vijencu« i u »Narodnim Novinama« priobćio je par sličica iz aristokratskog života, koji on rado riše, jer čuti za ove bolesne stvarove napetih života i dirljive duše, kojima je atavizam ulio u krv kulturu od više vjekova, istancao ukus. Sretan je, kad može da se s njima razgovara o bujnoj umjetnosti preporodne Italije: o Michel Angelu i Rafaelu, o Paolu Veronese i Leonardu da Vinci, o Botticellu...

U zadnje je doba počeo da svojim lirskim porivima daje dramatsku formu. »Život« je već objelodanio »Pabiračice«, a u »Nadi« će skoro izaći »Slatko i blago umiranje«. I formom dialoga i sumornim tonom izražaja podsjeća na Maeterlinka. Ako ne vara jutro, Xeres će i tu poznjeti lijep uspjeh, jer on ljepotu pojmi i zna, da ju u dostojnu ruhu predstavi.

Čudnovato, da, premda je knjiga »Boccadoro« izašla već pred mjesec dana, »oficijelna« se kritika nije još na nju osvrnila. Ne bih htio, da je to ona mrtva tišina, za kojom oluja slijedi. A znatiželjan sam, kako će Xeres proći sa tom našom kritikom. Možda ga ne proglaše kretenom (Dr. Radić o mladima), možda

ga ne uvrste medju Kraft Ebingove pacijente (J. Hranilović o Jelovšku), ali svakako očepit će ga — bar u ime »morala«. Nu sreća, da su mladji već na to pripravni, pak se do zuba naoružani upuštaju u boj. Jelovšku: »svakim danom raste energija, svakim danom osjeća veći otpor i mržnju protiv svega, što je nisko i kukavno — i svakim mu danom raste samosvijest i vjera u vlastitu snagu.« (V. J. »Simfonije II« — Na kraju — Prag. MCM), a Xeres završuje svoju zbirku divnim riječima:

Ljepota tako vječita se svila
oko života zanosnog pjesnika,
svojom mu snagom dušu zagrlila.

Okovi teški taštih mogućnika,
vjekovi mračni zalud su je stisli,
zalud je ruši gnjev licemjernika!

I ako nju su za časak istisli
iz umjetničkih duša neumrlih,
u velikoj, neoskrvutoj misli,

koja ju nekad pojmi i prigrli,
ona se opet ustaljuje življe.

Ljepost je vječna — kako bi ju strli
varvari ljuti, il nevieme divlje?

23. VI. 1900.

Vinko K. Oblomov.

»Zemljopis Hrvatske.« sta v Zagrebu začela izdajati D. Hirc in H. pl. Hranilović v lastnem založništvu. Pred nami leži ogledni zvezek z mnogimi, jasno in čisto izdelanimi slikami. Knjiga bo razdeljena v dva dela. V prvem delu bodo opisane: »Prirodne prilike. Uvod u zemljopis Hrvatske. Položaj, veličina i ocrt Hrvatske: 1. poglavje: Naša zemljopisna nauka u prošlosti i sadašnjosti. 2. pogl.: Lice naše zemlje. 3. pogl. Naše vode. 4. pogl. Naše životinje.« II. oddelek: »Narodopis, mjestopis i statistika 1. pogl. Tlo i čovjek. 2. pogl. obitavališta.« Vse delo bo imelo do 30 zvezkov. Naročnina celemu delu s poštnino znaša 20 K. Posamezni zvezki v knjigarnah 70 stot. Denar je pošiljati Antonu Scholzu v Zagreb.

Ker prihaja delo iz rok strokovnjakov, profesorjev na hrvatkem vseučilišču, priporočamo ga prav toplo vsem slovenskim izobražencem ter čestitamo bratskemu narodu na tem novem dokazu napredka na polju znanosti.

Slovensko umetniško društvo v Ljubljani. Minolega poletja se je osnovalo v Ljubljani „Slovensko umetniško društvo“, katerega smoter označuje § 3. društvenih pravil, ki se glasi: a) pospeševanje slovenske umetnosti sploh, prirejanje slikarskih, kiparskih in drugih razstav, bodisi samo domačih, bodisi slovenskih ali neslovenskih umotvorov, podpiranje mladih talentov in končno izvrševanje vseh po zakonu dovoljenih shodnih pravic; b) varovanja umetniških pravic svojih članov, gojenje družabnosti, prirejanje zabav in poučnih predavanj, izdavanje reprodukcij, knjig, brošur in tiskovin sploh; c) sklepanje zvez z inozemskimi umetniškimi društvi in posredovanje med slovenskimi umetniki in odbori mednarodnih razstav. Iz tega je razvidno, kako visok in plemenit namen ima „Slovensko umetniško društvo“. Navdaja nas prijetna nadeja, da se baš z njegovo pomočjo dvigne slovenska umetnost na vsakem polju, da bo zlasti slovenska upadabljavača umetnost z **umetniško razstavo**, ki jo namerava društvo

prirediti prihodnjo jesen, slavila dan časti in zmage, da njeno ime prestopi bolj nego doslej meje naše ožje domovine, da s tem pridobina spoštovanju ves slovenski narod! Zatorej ni dolžnost le vseh slovenskih umetnikov, da se navdušeno oklenejo svojega društva, ampak dolžnost vsakega slovenskega rodoljuba je, da podpira „Slovensko umetniško društvo“ po svojih najboljših močeh! Člen društva more postati vsaka oseba, katera se zaveže izpolnjevati društvene dolžnosti in podpirati v oddelku II. navedeni smoter društva. Ustanovnik postane vsaki člen, kateri enkrat ali pa v dveh obrokih plača prinesek 50 kron. V drugem slučaju ima vplačati prvi obrok takoj, a drugi tekom enega leta. Podpornik postane vsaki člen, ki plača na leto najmanj šest kron. Plačuje se tudi v obrokih, katere določa odbor. Izvršujoči člen postane vsaki umetnik (slikar, kipar, graver, arhitekt ali sploh obrazovalni umetnik; nadalje pisatelj, glasbenik in dramatični umetnik), ki je Slovenec ali med Slovenci bivajoč Slovan in ki plača šest kron na leto. Plačuje se tudi v obrokih, katere določa odbor. Odbor „Slovenskega umetniškega društva“ vabi torej vse slovenske rodoljube in rodoljubkinje, da blagovolijo pristopiti med društvene člene tertako pomagajore realizovati njega ideje. Blagajnik društva je g. Fr. Gerbič, ravnatelj „Glasb. Matice“ v Ljubljani.

Razno.

Poroka v cesarski rodovini. Dan 1. julija 1900 ostane zabeležen v zgodovini narodov. Tega dne si je priborilo srce važno postojanko v boju za svoje pravice. Avstrijski prestolonaslednik nadvojvoda Fran Ferdinand d'Este je podal svojo roko v nerazrušljivo zvezo priprosti a blagi in plemeniti grofici Sofiji Chotek, sedaj kneginji: Hohenberški. Mogočne predsodke najvišjih kragov, strogost rodbinskega zakona Habsburžanov je premagala ljubezen. Da, nekak zveži vzduh je zavel nad našo domovino. Nedavno je prestolonaslednica udova Štefanija, hči kraljeva, sledila zakonom srca ter se združila z izvoljencem, navadnim grofom, sedaj je storil isto dedič mogočnega cesarstva. Kolikor mora ta pojav blagodejno uplivati na javno nravnost ter zato vzradostiti vsakega prijatelja resničnega napredka, toliko nas žalosti, ker še niso premagani vsi predsodki, ker je zakon bodočega cesarja in kralja avstrijskega le morganičen, ker so pravice visoke soproge našega bodočega vladarja omejene, kakor so omejene pravice njunih mogočih otrok. Vendar je storjen zopet lep korak naprej ter smemo upati, da pride čas, ko doseže »mladinsko« gibanje svoj cilj, ko zmaga srce na vsej črti.

Žensko vseučilišče na Japonskem. Neki japonski pisatelj, Kiso Karuse, se je zavzel za ustanovitev ženskega vseučilišča na Japonskem ter je pridobil za to misel mnogo oseb, ki so uplívne v cesarstvu. Te osebe so že začele svoje delovanje in sicer na način, kakor smo to dosedaj gledali le v Ameriki. Na nekem shodu, na katerem so se pogovarjali o bodočem vseučilišču za ženske, je 250 oseb upisalo pol milijona kron ustanovnine. Sama cesarica, ki je znana kot razumna žena, se zanima za ta načrt ter je obljubila moralno in gmotno pomoč. Že ta okolnost sama po sebi jamči, da se uresniči Kiso-a Karuse-a misel. Tako delajo — na Japonskem!

Ženitev pri Turkih. Pred mano leži »Primorski List« od dne 21. junija 1900 št. 26, kateri ima podlistek z naslovom, ki sem ga postavil na čelo temu sestavku.

Res ne vem, ali naj se jezim nad takimi — norostmi, ali naj se smejem. Poslušajmo torej modrijana pri »Primorskem Listu«! Tu čitamo:

».....Turška ženska je od otročjih let do smrti vedno ločena od sveta; samo najbližje sosede in zopet samo najbližjo žlahto smé obiskovati, sicer pa v nobeno hišo ne hoditi, nikdar ne sprejemati v svoji hiši možakov, tudi turčinov ne; razun domačih ljudi v hiši nima zlasti z moškimi nikdar nič opraviti, ker je vedno doma in še skozi okna ne more gledati, ker so v njihovih sobah zabita z mrežo, kakor okna pri katoliških spovednicah. Ako pa gre obiskat sosedo ali žlahto, je vselej vsa ovita, tudi obraz ima zakrit v belo platno, katero ima dve luknji, da skozi nji gleda in more iti svojo pot; pa se ne pogovarja, kakor dekleta pri nas, z nobenim človekom, razun s tovarišico, ako jo ravno s seboj ima, pa prav malo in tiho, da je nikdo ne more razumeti. Kako se pa obnašajo naša dekleta po poti?! Oh, to je žalotno!.....«

Zares žalotno je, da se najdejo ljudje s tako prismojenimi možgani, kakor je ta podlistkar »Primorskega Lista«. Marsikaka neumnost je bila sicer že napisana, kar svet stoji, a take menda vendar še ni bilo čuti, da bi bil kdo primerjal mreže pri oknih turških haremov z mrežami katoliških spovednic!! Imenitna paralela! Krasna iznajba! »Primorski List« je pač lahko ponosen na to svojo iznajdbo! To je unikum! Gospodje uredniki okoli »Primorskega Lista« si morajo na vsaki način preskrbeti patent! Pomislite, ljudje božji: Turški harem, pa katoliška spovednica!

Dalje piše »Primorski List«:

»V takih okolščinah živi turško dete, živi dekle, živi devojka, živi žena; vedno ločena od sveta, popolnoma posebno od družega spola.«

To bi bil idejal, ko bi prišlo tudi pri nas do tega! Blaženi časi bi bili to!

In zopet piše filozof »Primorskega Lista«:

»O tistih nesrečnih in kužnih znanjih pred zakonom turški mladeniči in dekleta ne vedo nič, — navadno se spoznata ženin in nevesta šele tedaj, ko ju turški hodža (verski služabnik) poroči.«

Srečna novoporočenca! Posebno če je ženin šepav — kakor n. pr. jaz, pa brez lastne krivde — ali če je nevesta kozava!

In dalje:

»Zakonska zvestoba se jako čisla in tirja, nezvestoba pa strašno sovraži in mrzi. Na to pazi že mož, ki ima popolno oblast čez ženo. Možje so trdni kot kamen, ne dajo ženam hlač nositi in čez se gospodariti, temveč hočejo, da se navade in zapovedi do čistega izpolnijo. Ne pazi pa samo mož nad zvestobo svoje žene, ampak vsa hiša in še celo vsa soseščina.«

Srečne turške žene! Blagor jim, da so v tako popolni moževi oblasti, da so pod tako skrbnim nadzorstvom soseščine. Samo škoda, da nam »Primorski List« ne pové: kdo nadzoruje pa zvestobo mož??

In zopet:

»Tak upor cele soseske proti grehu in hudobiji vselej pomaga, ker ljudje, ki se sicer ne bi bali Boga in greha, imajo vsaj strah pred sosesko, kakor živina pred palico.«

Da se ustreže urednikom »Prim. L.«, naj bi se uvedle pri nas pa gromade, na katerih naj bi take grešnice sežigali, kakor n. pr. v srednjem veku čarovnice! To bi morda tudi pomagalo!

In potem vsklika »Prim. L.«:

»Gorje nesramnicam! Gorje prešernicam! Turčin nam je v vzgled! Žalotno, pa resnica! Sramota, pa resnica!«

Res žalotno, da pišejo katoliški in slovenski časnikarji take neumnosti! Res, sramota je, da se objavljajo v slovenskem in katoliškem listu take konfuznosti! »Gorje nesramnicam! Gorje prešernicam!« Tako vzklika »Pr. L.«. Prav! Toda, kaj nesramnežem, presernežem in svetohlincem?

»Turčin nam je v vzgled!« V čem? V tem morda, da je »trden kot kamen« napram svoji ženi? Ali v tem, da ima svojo ženo za sužnjo? Ali nam je morda Turčin v vzgled sè svojimi haremi, sè svojim mnogoženstvom?

Res grozna konfuzija mora vladati v možganih ljudi, kateri pišejo take neumnosti! Gorje nesramnicam! Gorje prešernicam! Dobro! A Krist je rekel: Kdor nima greha, naj vrže prvi kamen na ženo, ki je grešila! Gorje grešnici, tako vsklikajo! Kaj, ali ne pomislijo, da, ko bi ne bilo grešnikov, bi tudi grešnic ne bilo!

Kako je rekel Krist takim ljudem?

Smet vidijo v očesu bližnjega, a bruna v lastnem očesu ne!.....

Žalotno, sramota, škandal je, da postavlja katolišk časnik turški »zakon« za vzgled, da katolišk časnik postavlja turške može za vzgled, kako je treba biti napram ženi trd in neizprosni, kakor kamen...

Ljudje so bili podvrženi slabostim in taki ostanejo. Da v onih »dobrih starih naših« ljudje niso bili boljši od danes, to vidimo v zgodovini in v sv. pismu, kjer najdemo prave pravcate romané à la Emile Zola.....

Taki so ljudje bili in taki bodo! Morála je potrebna, a ta morála mora sloneti na trdni zavesti in svobodni volji. Ljudje, kateri hočejo veljati edini za dobre katolike, pa se kljub temu spozabljajo tako daleč, da se zatekajo h mohamedovemu koranu in nam postavljajo v vzgled ustanovo, ki sloni na naukih korana — to je turški zakon — taki ljudje gotovo niso sposobni, da bi naš narod moralizovali. Človeških slabosti ni mogoče zatreti, pač pa je mogoče ljudi poboljšati, a to ne potom nasilja, marveč potom svobodne volje posameznikov. Ljudje postanejo pač boljši, nego so, a le tedaj, ko si bode zbiral svobodni mož svobodno in sebi jednako ženo.

Slavoljub Podslapinsky.

Prošnja. Zavod sv. Nikolaja v Trstu si snuje knjižnico, ki bi naj služila slovenskim dekletom v pouk in zabavo. Ker sloni zavod še na razmerno šibkem gmotnem temelju, prosimo tem potom p. n. slovenske pisatelje in založnike, kakor tudi književne zavode, uredništva in rodoljube sploh, da bi blagovolili zavodu pokloniti po en izvod svojih publikacij, oziroma knjig, katere zamorejo pogrešati. Vse pošiljatve naj blagovolijo nasloviti na zavod sv. Nikolaja v Trstu, Corsia Stadion št. 19.

Priloga. Današnji številki smo priložili poziv »moške podružnice družbe sv. Cirila in Metoda« v Trstu, s katerim se ista obrača do rodoljubnega Slovenstva za C i r i l - M e t o d o v d a r. Mi se pridružujemo temu pozivu ter toplo priporočamo našim čitateljicam, da se spomnijo naše vrle šolske družbe.



Cenilniki
zastonj
in franko

Šivalnih strojev tovarniška zaloga **Ivana Jax-a**

v Ljubljani

Dunajska cesta št. 13.

priporoča svoje pripoznano najboljšje

šivalne stroje

za domačo porabo in obrtniške potrebe.



Odlikovan fotografski • • • atelier • • • **A. Jerkič** v GORICI

Gosposka ulica št. 7.

edini zalagatelj c. kr. drž. uradniške zveze za Goriško, sprejema vsa v fotografsko stroko spadajoča dela.

Novi, velikomestno urejeni atelier odgovarja vsem modernih zahtevam te stroke.

Razglednice, lepše kakor vse dosedanje 20—25 gld. tisoč.

Na zahtevo se pride fotografovat dotični kraj.



Jaz Ana Csillag



s svojimi 185 centimetrov dolgimi Loreley-lasmi dobila sem jih vsled 14-mesečne uporabe svoje samoinzajdene pomade. To so najslavitiše avtoritete priznale za jedino sredstvo, ki ne provzroča izpadanja las, povspešuje rast istih, poživlja lasnik povspešuje pri gospodih polno močno rast brk ter daje že po kratki uporabi lasem na glavi kakor tudi brkam naraven lesk ter polnost in obrani te pred zgodnjim osivljenjem do najvišje starosti.

Cena lončka 1 gld., 2 gld., 3 gld., 5 gld.

Posiljam po pošti vsak dan, ako se znesek naprej pošlje ali pa s poštnim povzetjem povsem svetu iz tovarne, kamor naj se pošljajo vsa naročila.

Ana Csillag
Dunaj I., Seilergasse 5.

Slovenske pesmi

valček za citre, se vdobi za 1 krono 20 stotink pri kapelniku H. HORNU v Kranju na Gorenjskem.

Ureduje tudi vsakovrstne pesmi in melodije za citre po nizki ceni.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

od

Aleksandra Levi Minzi v Trstu

✱ Piazza Rosario št. 2. (solsko poslopje). ✱

Bogat izbor: tapetarij, zreal in slik.

Ilustriran cenik gratis in franko.

Cene brez konkurence.

Blago postavi se na brod ali železnico franko

„Slovenka“ Glasilo slovenskega ženstva.

Izhaja v tiskarni „Edinost“ v Trstu
15. dne vsakega meseca.

Naročnina znaša 6 kron za vse leto, za pol in četrt leta razmerno. — Rokopisi naj se pošiljajo urednici Ivanki Anžič, Trst, ulica Carintia št. 12. naročnina pa upravnistvu, ulica Molin piccolo št. 3. II. nad.

SAUNIG & DEKLEVA

GORICA - ulica Municipio 1. - GORICA

(Mehanična delavnica v Nauski ulici št. 16.)

imata v zalogi na dobroti in trpežnosti neprekosljive šivalne stroje „**PPAFF**“, kakor tudi raznovrstne druge stroje za šivilje, krojače, čevljarje, sedlarje in stroje za umetno vezanje (Strickerei); nadalje velik izbor dvokoles iz prvih avstrijskih in inozemskih tovarn in sicer od 90 gld. naprej.

✱ Vsaka konkurenca nemogoča! ✱

Se toplo priporočata z odličnim spotovanjem udana

Saunig & Dekleva.



Cenjena gospodinja!
Ne dajte si vsiljevati drugih izdelkov cikorij, ampak zahtevajte povsod najboljši pridevek k pravej bobovi kavi, to je cikorija ali: kava družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.
✱ **Dobiva se povsod.**
✱ Glavna zaloga pri **IVANU JEBACINU** v Ljubljani.

„Čuvaj se senjske roke“

krasna povest znamenitega hrvatskega pisatelja Avgust Šenoa, v slov. prevodu.
Cena 35 kr., po pošti 5 kr. več.

Dobi se
v našem uredništvu.

